

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Bc. Denisa Kočí

Podpůrná opatření žáků základního vzdělávání umístěných
v Dětském domově Šance Olomouc

Olomouc 2023

vedoucí práce: PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D.

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ÚSTAVNÍ A OCHRANNÁ VÝCHOVA	12
1.1 <i>Diagnostický ústav</i>	15
1.2 <i>Dětský domov</i>	16
1.3 <i>Dětský domov se školou</i>	17
1.4 <i>Výchovný ústav</i>	17
1.5 <i>Středisko výchovné péče</i>	17
2 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ Z DĚTSKÉHO DOMOVA	20
3 ÚLOHA PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ V PROCESU INTEGRACE	24
3.1 <i>Školská poradenská zařízení</i>	25
3.2 <i>Školní poradenské pracoviště</i>	28
3.3 <i>Podpůrná opatření</i>	29
4 DĚTSKÝ DOMOV ŠANCE OLMOUC	32
PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 DESIGN VÝZKUMU	36
5.1 <i>Metodologie výzkumu</i>	36
5.2 <i>Sběr dat</i>	36
5.3 <i>Výzkumný vzorek</i>	37
5.4 <i>Limity výzkumu</i>	37
5.5 <i>Cíl výzkumu</i>	37
5.6 <i>Výzkumná otázka</i>	37
5.7 <i>Metody</i>	38
6 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	42
6.1 <i>Rozhovory</i>	42
6.2 <i>Kazuistiky</i>	47
6.3 <i>Schéma</i>	55
7 DISKUZE	64
8 ZÁVĚR	69
POUŽITÁ LITERATURA	72
SEZNAM PŘÍLOH	75

PŘÍLOHA Č. 1 – ROZHOVOR S PSYCHOLOŽKOU PPP	76
PŘÍLOHA Č. 2 – ROZHOVOR S PSYCHOLOŽKOU DD	80
PŘÍLOHA Č. 3 – TABULKA 1 DOPORUČENÍ ŠPZ – PŘÍPAD Č. 1	83
PŘÍLOHA Č. 4 – TABULKA 2 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN – PŘÍPAD Č. 1	87
PŘÍLOHA Č. 5 – TABULKA 3 DOPORUČENÍ ŠPZ – PŘÍPAD Č. 2	92
PŘÍLOHA Č. 6 - TABULKA 4 ZPRÁVA ŠPZ – PŘÍPAD Č. 2.....	95

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Podpůrná opatření žáků základního vzdělávání umístěných v Dětském domově Šance Olomouc vypracovala samostatně, pod odborným vedením PaedDr. Pavlíně Baslerové, Ph.D. a s použitím uvedené literatury.

V Olomouci dne

.....

Bc. Denisa Kočí

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi byli ochotni poskytnou pro účel této práce svůj drahocenný čas. Jako první bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce PaedDr. Pavlíně Baslerové, Ph.D., za její odborné vedení, za cenné rady a čas, který mi věnovala při řešení dané problematiky. Dále bych ráda poděkovala mé rodině a kamarádům za jejich podporu během celého mého studia a všem zaměstnancům Dětského domova Šance Olomouc, kteří mi poskytli podklady potřebné pro splnění praktické části mé diplomové práce, bez nichž by se můj výzkum nemohl zrealizovat. Děkuji vám.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

DD	dětský domov
IVP	individuální vzdělávací plán
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
odst.	odstavce
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
PNFN	podmíněná normovaná finanční náročnost
PO	podpůrná opatření
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
RVP ZV	rámcový vzdělávací program základního vzdělávání
Sb.	Sbírky
SPC	speciálně-pedagogické centrum
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠPP	školní poradenské pracoviště
ŠPZ	školské poradenské zařízení
ZŠ	základní škola

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Denisa Kočí
Ústav/Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022/2023

Název práce:	Podpůrná opatření žáků základního vzdělávání umístěných v Dětském domově Šance Olomouc
Název v angličtině:	Supportive measures of primary education pupils placed in the Child Care Home Šance Olomouc
Anotace práce:	Diplomová práce se zaměřuje na podpůrná opatření uplatňována u žáků Dětského domova Šance Olomouc. Byla zkoumána struktura podpůrných opatření, jejich druhy a stupně. Pozornost byla zaměřena na způsob realizace podpůrných opatření u žáků Dětského domova. Ve spolupráci s psychologem Dětského domova Šance Olomouc a psychologem Pedagogicko-psychologické poradny Olomouc byl vyhodnocen systém realizace podpůrných opatření u žáků Dětského domova Šance Olomouc.
Klíčová slova:	Ústavní výchova, náhradní rodinná péče, dětský domov, speciální vzdělávací potřeby, podpůrná opatření
Anotace práce v angličtině:	The Diploma Thesis is focused on the supportive measures applied to the pupils of the Child Care Home Šance Olomouc. The structure of supportive measures, their types and degrees were examined. Attention was focused on the way of implementation of support measures in the pupils of the Child Care Home. In cooperation with the psychologist of the Child Care Home Šance Olomouc and the psychologist of the Pedagogical and Psychological Counselling Centre Olomouc, the system of implementation of support measures for pupils of the Child Care Home Šance Olomouc was evaluated.

Klíčová slova v angličtině:	Residential education, Foster family care, Child care home, Special educational needs, Supportive measures
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	97 s.
Jazyk práce:	Čeština

Úvod

Jako téma své diplomové práce si autorka zvolila téma, jehož název nese Podpůrná opatření žáků základního vzdělávání umístěných v Dětském domově Šance Olomouc. Autorka se rozhodla zaměřit pozornost na danou problematiku, jelikož toto téma je jí osobně velmi blízké a v tomto prostředí se už určitou dobu pohybuje. Autorka je již třetím rokem součástí Dětského domova Šance Olomouc, kde zpočátku svého působení fungovala jako praktikantka své 30denní praxe za období covid-19 v rámci distanční výuky. Autorka se snažila v této práci propojit své dosavadní zkušenosti z prostředí zařízení dětského domova spolu se znalostmi z oboru Speciální pedagogiky Poradenství a přiblížit tak aplikaci jednotlivých podpůrných opatření žákům, kteří jsou uživateli služeb právě tohoto zařízení a vyžadují pomoc a podporu pomocí v rámci vzdělávání na základních školách. V této práci autorka analyzovala strukturu samotných podpůrných opatření u dětí v dětském domově, kdy bylo využito rozhovorů s psycholožkou Dětského domova a psycholožkou Pedagogicko-psychologické poradny, pomocí kterých autorka zkoumala spokojenost zařízení ústavní výchovy s aplikací jednotlivých podpůrných opatření, ale také spokojenost se spoluprací s kmenovou školou, se školským poradenským zařízením. Pomocí informací, které autorka získala prostřednictvím rozhovorů, vytvořila kazuistiky dvou vybraných dětí a posuzovací schéma sociálního znevýhodnění, díky kterému lze posoudit úroveň sociálního znevýhodnění daného dítěte.

V první kapitole teoretické části práce autorka seznamuje čtenáře se samotnou ústavní a ochrannou výchovou, popisuje jednotlivá zařízení ústavní výchovy, do kterých spadá diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav a středisko výchovné péče. Autorka v rámci tohoto dělení vylíčila, co vše mají daná zařízení v kompetenci.

Ve druhé kapitole teoretické části autorka popsala, jak se vzdělávání žáků dětského domova liší od vzdělávání „intaktních“ žáků a v čem jsou hlavní specifika takového vzdělávání.

Ve třetí, navazující kapitole, autorka poukázala na velice důležitou součást výukového procesu žáků z dětského domova a tím jsou poradenská zařízení, kam neodmyslitelně patří školská poradenská zařízení, tedy pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra a školní poradenské pracoviště, tedy škola. Autorka charakterizovala jejich úlohu v procesu integrace, kdy se řídila především vyhláškou č. 72/2005 Sb. (dále jen „vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních“). Autorka rovněž seznámila čtenáře se samotnými podpůrnými opatřeními a jejich strukturou.

V poslední kapitole teoretické části diplomové práce autorka zahrnuje samotné zařízení ústavní výchovy, na který je zaměřen výzkum této diplomové práce. Název zařízení je Dětský domov Šance Olomouc, kdy autorka popsal charakteristiku a strukturu dětského domova.

Ve druhé, praktické části diplomové práce, autorka poukázala na to, jakým způsobem jsou podpůrná opatření naplňována u žáků v zařízení dětského domova. Autorka vytvořila výčet jednotlivých druhů a stupňů opatření, komunikuje a hodnotí, ve spolupráci s psycholožkou dětského domova, systém naplňování podpůrných opatření. Autorka po dobu výzkumu své práce komunikovala také s jednotlivými vychovateli, kteří mají děti s podpůrnými opatřeními na starost v rámci výchovné skupiny. Autorka tedy čerpala informace na základě svých zkušeností, zkušeností vychovatelů, z rozhovorů a také ze spisů každého z dětí, které jsou založeny u sociální pracovnice v archivu Dětského domova Šance Olomouc.

Teoretická část

V teoretické části bude čtenář seznámen s pojmy jako je ústavní a ochranná výchova, budou zde zmíněny jednotlivé zařízení ústavní výchovy. Autorka čerpala z příslušné legislativy vážící se k těmto pojmům. Dále bude čtenář seznámen s problematikou vzdělávání žáků, kteří jsou z dětského domova. Jsou zde zmíněná školská poradenská zařízení a jejich úlohu v rámci integrace těchto žáků do škol, a samozřejmě i úloha školního poradenského pracoviště, kterým je samotná škola. V poslední kapitole teoretické části bude čtenář seznámen s jednotlivými podpůrnými opatřeními, která mohou být těmto žákům v rámci vzdělávání aplikována.

1 Ústavní a ochranná výchova

Pokud je dle §971 zákona č. 89/2012 Sb. o občanském zákoníku dítě z hlediska výchovy ohroženo, či je jeho výchova nějakým vážným způsobem narušena, bývá jako nejzazší možnost dítěti soudem nařízená ústavní výchova. Do této skupiny spadají převážně děti, kterým byla udělena výchovná opatření a bohužel nevedla k nápravě, nebo pokud rodiče nezvládali zabezpečit výchovu dítěte. Problémem je, že v rámci ústavní výchovy jsou sice zajištěny všechny podstatné podmínky, které dítě potřebuje, jakožto materiální podmínky, jsou zde také proškolení zaměstnanci, kteří dbají na správnou péči a výchovu dítěte, o děti je celkově dobře postaráno, ale i přesto dítě nemá v životě to nejdůležitější, a tím je rodinné prostředí, které je nenahraditelné. Pokud dítě nemá dostatečné citové vazby a nejsou uspokojovány základní psychické potřeby, může to vést až ke změně chování, anebo k opožděnému vývoji. Radek Laci, který sám vyrůstal v dětském domově, v rozhovoru Českého rozhlasu uvádí, že: *„Děti v dětském domově přežívají, bojují za sebe samé a hledají si koníčky. Obtížná je až srážka s realitou, protože mnohdy děti v dětském domově žijí v iluzi, mají vše nalajnované a mají nastavenou ruku na oblečení, jídlo a na přídavky. Po opuštění jsou často ztraceni.“* Už jen proto je velice důležité a samozřejmé těmto dětem dopřát hodnotné vzdělání bez ohledu na to, z jakých podmínek pochází.

Ústavní i ochranná výchova je chápána jako náhradní výchovná péče, která bývá zpravidla nařízena nezletilým osobám do věku 18 let, kdy ji lze případně prodloužit až do 19 let. Ústavní péče je chápána jako náhradní forma výchovy u dětí a mládeže, pokud vlastní rodina z nějakého důvodu nemůže, nebo nechce plnit svojí funkci, dítě tak nemá vhodné podmínky pro svůj další vývoj. Ústavní výchovu dříve nařizoval příslušný soud podle zákona o rodině č. 94/1963 Sb, kdy obecně zákon o rodině upravoval zejména vztahy mezi rodiči a dětmi, rodičovskou zodpovědnost, výchovná opatření, určení rodičovství, vyživovací povinnosti, osvojení, poručenství a opatrovnictví (dále jen „zákon č. 94/1963 Sb. o rodině“). Tento zákon byl k roku 2013 zrušen a nahrazen zákonem č. 89/2012 Sb. zákonem občanský zákoník, část druhá, rodinné právo. Opatření na ústavní výchovu navrhuje orgán sociálně-právní ochrany dětí, který je upravován zákonem č. 359/1999 Sb., v případě, pokud rodina není schopna nebo ochotna o dítě řádně pečovat (dále jen „zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí“).

Ochrannou výchovu lze chápat jako ochranné opatření, kterou nařizuje soud v trestním řízení podle trestního zákona č. 40/2009 Sb. *„Ukládá se v případech, kdy dítě starší, než 12 let a mladší, než 15 let spáchá čin, který je u dospělých postihován formou výjimečných trestů, dále v případech, kdy se dítě mladší než 15 let provinilo proti zákonu a není náležitě postaráno*

o jeho výchovu.“ (Matoušek, 2008).

Jelikož svoji pozornost bude autorka zaměřovat na Dětský domov Šance Olomouc, který bude předmětem této práce, bude se autorka dále věnovat ústavní výchově, jelikož dětské domovy v České republice spadají pod zařízení, která poskytují ústavní péči dětem. Dětský domov zřizuje krajský úřad a spadá pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Pokud rodiče nezabezpečí výchovu dítěte například ze závažných důvodů, svěří soud dítě, do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na dobu nejdéle 6 měsíců. Pokud rodiče nemají dostatek majetkových poměrů, či bytových poměrů, není to důvod k uložení soudu k ústavní výchově, jestliže jsou mimo to rodiče způsobilí řádnou výchovu zabezpečit. Soud umístuje dítě do takového zařízení, které je nejbliže bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých. Ústavní výchova může být ze zákona nařízena nejdéle po dobu tří let. Výchova zanikne, pokud soud rozhodne o osvojení (Zákon č. 89/2012 Sb.). Nařízení ústavní výchovy by mělo být, jak už bylo výše zmíněno, vždy až tou poslední možností. Soud před umístěním dítěte do zařízení vždy zvažuje, zda není namístě dát přednost svěřením dítěte do péče fyzické osoby (Zákon č. 89/2012 Sb). Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchova dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (Matoušek, 2008).

Rezidenční péče o děti se ukázala jako jeden z nejobtížnějších a nejsložitějších zásahů do života dětí na celém světě. Pobytová péče o děti však nadále hraje pozitivní roli v péči o děti a mladé lidi, kteří nemohou zůstat ve své vlastní rodině. Vysoce kvalitní a efektivní pobytová péče by měla poskytovat prostředí, které podporuje rozvoj, podporuje odolnost a buduje důvěru a sebevědomí dětí a mladých lidí (Kendrick, 2015).

Ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy musí být zajištěno základní právo každého dítěte, a tím je právo na výchovu a vzdělávání. V tomto typu zařízení musí být také dbáno na takové aktivity a přístup, které podporují sebedůvěru dítěte, rozvíjejí jeho citovou stránku, jeho osobnost a umožňují mu být v kontaktu se společnostmi, to vše s ohledem na jeho individuální potřeby a věk. Zařízení ústavní výchovy zabezpečí dítěti náhradní výchovnou péči, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově. Dohlíží na to, aby se dítě vyvíjelo harmonicky, při zajištění plnohodnotné výchovy a vzdělávání. Zařízení se snaží o udržování úzkého kontaktu s rodinou dítěte. Poskytuje ji dostatek informací a pomáhá při zajišťování záležitostí, které souvisí s potřebami dítěte, obeznámí rodiče o možnosti rodinné terapie a nácviku například rodičovských dovedností, které jsou nezbytné pro výchovu a péči v rodině. Zařízení napomáhá dítě navrátit do původní rodiny, pokud jsou splněny všechny podmínky pro řádný vývoj dítěte, a také ho plně podporují při přechodu k jeho původní rodině, nebo pokud je dítě

premístřováno do náhradní rodinné péče. Mimo rodinu jsou rovněž v úzkém kontaktu s orgány sociálně-právní ochrany dětí, a to v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Dětem, které jsou umístěny do zařízení ústavní výchovy musí být podle zákona č. 109/2002 Sb. poskytnuto plné přímé zaopatření v následujících oblastech:

- a)** stravování, ubytování a ošacení,
- b)** učební potřeby a pomůcky,
- c)** úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělávání,
- d)** úhrada nákladů na zdravotní služby, léčiva a zdravotnické prostředky, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění, pokud nebyly zdravotní služby vyžádány zákonnými zástupci dítěte,
- e)** kapesné, osobní dary a věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení,
- f)** úhrada nákladů na dopravu do školy.

Dětem mohou být dále hrazeny:

- a)** potřeby pro využití volného času a rekreaci,
- b)** náklady na kulturní, uměleckou, sportovní a oddechovou činnost,
- c)** náklady na soutěžní akce, rekreace,
- d)** náklady na dopravu k osobám odpovědným za výchovu.

V rámci péče o děti jsou jim zajišťovány dle zákona č. 109/2002 Sb. specifické výchovné a vzdělávací potřeby, a to v odstupňovaném rozsahu pro děti:

- a)** samostatné přiměřeně věku,
- b)** samostatné vyžadující občasnou kontrolu,
- c)** vyžadující občasné vedení a stálou kontrolu,
- d)** nesamostatné vyžadující stálé vedení i kontrolu,
- e)** vyžadující soustavnou intenzivní individuální péči.

Pokud soud nařídí dítěti ústavní výchovu, zařízeními pro výkon ústavní výchovy jsou následující:

- a)** diagnostický ústav,
- b)** dětský domov,
- c)** dětský domov se školou,
- d)** výchovný ústav.

Výše uvedená zařízení rovněž mohou poskytovat speciálně pedagogické a psychologické služby, a to o formu ambulantní péče dítěti, které pobývá mimo zařízení (Zákon č. 109/2002 Sb.).

V zařízeních ústavní a ochranné výchovy jsou děti rozděleny do tzv. výchovných, nebo rodinných skupin, jejichž počet dětí je přesně stanoven. Následně autorka představí stručné rozdělení jednotlivých zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a seznámí čtenáře s fungováním každého z nich. Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů upravuje práva a povinnosti dětí umístěných v ústavní výchově, osob odpovědných za výchovu, práva a povinnosti ústavních zařízení a rozděluje ústavní i ochrannou výchovu na péči v následujících typech zařízení:

1.1 Diagnostický ústav

Diagnostický ústav spadá pod zařízení ústavní výchovy a přijímá děti, kterým bylo nařízeno předběžné opatření, uložena ochranná výchova, nebo nařízená ústavní výchova. V diagnostickém ústavu se provádí komplexní diagnostika dítěte, kdy doba, na kterou je dítě umístěno do diagnostického ústavu, nesmí přesáhnout dobu osmi týdnů. Dítě s uloženou ochrannou výchovou by mělo být umístěno co nejbližší bydlišti osob odpovědných za výchovu nebo zákonných zástupců, pokud by tím nebyl ohrožen mravní vývoj dítěte.

Diagnostický ústav má povinnost oznámit, že do jeho zařízení bylo dítě přijato, a to do 3 pracovních dnů soudu, který ve věci dítěte rozhodl, orgánu sociálně-právní ochrany dětí příslušnému podle místa trvalého pobytu dítěte a osobě odpovědné za výchovu, pokud se jí nedoručuje rozhodnutí o umístění nebo přemístění dítěte.

Diagnostický ústav provádí následující činnosti:

- a)** diagnostické, tzn. pracovníci vyšetřují úroveň dítěte pomocí pedagogických a psychologických činností,
- b)** vzdělávací, kdy pracovníci zjišťují úroveň dosažených znalostí a dovedností, stanovují a realizují se specifické vzdělávací potřeby v zájmu rozvoje osobnosti dítěte, které jsou přiměřené jeho věku, individuálním předpokladům a možnostem,
- c)** terapeutické, které mají za cíl napravit poruchy v oblasti sociálních vztahů a v chování dítěte, a to prostřednictvím pedagogických a psychologických činností

d) výchovné a sociální, které řeší rodinnou situaci dítěte, pracují s jeho osobností, rovněž se vztahují k nezbytné sociálně-právní ochraně dětí, zprostředkovává zdravotní vyšetření dítěte,

e) organizační, spolupracuje s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, kdy je připravován návrh dítěte na nařízení předběžného opatření a vyjádření pro soud ohledně určení zařízení pro výkon ústavní výchovy, do kterého má být dítě s nařízenou ústavní výchovou umístěno, organizační složka taktéž souvisí s umístováním dětí do zařízení v územním obvodu diagnostického ústavu, které bývá stanoveno ministerstvem,

f) a na závěr koordinační, které sjednocují odborné postupy ostatních zařízení v rámci územního obvodu diagnostického ústavu, slouží jako ověřování jejich účelnosti a ke sjednocení součinnosti s orgány státní správy a dalšími osobami, zabývajícími se péčí o děti (Zákon č. 109/2002 Sb.).

1.2 Dětský domov

Do dětského domova bývají umístovány děti ve věku zpravidla od 3 zpravidla do 18 let věku. I po 18. roce mohou tyto děti stále nabývat status studenta, takže pobyt se jim může, po dohodě s zařízením, prodloužit až do věku 26 let. Do dětského domova mohou být též přijaty matky, které jsou nezletilé, a to spolu s jejich dětmi. Dětský domov se školou se stará o děti, kterým byla nařízena ústavní výchova a u kterých nebyly diagnostikovány závažné poruchami chování. Děti, které jsou umístěny do dětských domovů, dochází do škol, které nejsou součástí dětského domova. Do dětského domova jsou umístovány děti ve věku od 3 do nejvýše 18 let, pokud i poté nabývají status studenta, pobyt se jim může, po dohodě s zařízením, prodloužit až do věku 26 let.

Rodinná skupina je základní organizační jednotkou v dětském domově a v dětském domově se školou. Minimální hranice skupiny je 6 dětí, kdy jedna rodinná skupina nesmí přesáhnout počet 8 dětí. Sourozenci se zařazují do jedné rodinné skupiny, výjimečně je možné zařadit je do různých rodinných skupin, zejména pokud je tato skupina nevyhovující z výchovných důvodů. V dětském domově lze v jedné budově či ve více budovách v jednom areálu zřídit nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin. V dětském domově se školou lze v jedné budově či ve více budovách v jednom areálu zřídit nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin. Děti se do rodinných skupin zařazují se zřetelem na jejich výchovné, vzdělávací a zdravotní potřeby.

1.3 Dětský domov se školou

Do dětského domova se školou mohou být umísťovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Účelem dětského domova se školou je zajišťovat péči pro děti s nařízenou ústavní výchovou, mají-li závažné poruchy chování, nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči, nebo jsou-li nezletilými matkami a mají-li nařízenou ústavní výchovu, a mají děti, které nemohou být vzdělávány ve škole, jež není součástí dětského domova se školou. Základní organizační jednotkou, jak již bylo zmíněno výše je, stejně jako u dětského domova, rodinná skupina, kdy počet je nejméně 5 a nejvíce 8 dětí, zpravidla různého věku a pohlaví. Pokud i po ukončení povinné školní docházky u dítěte přetrvávají závažné poruchy chování, které mu brání v navazujícím středoškolském vzdělávání, které je mimo zařízení a neuzavře-li pracovněprávní vztah, je přerazeno do výchovného ústavu.

1.4 Výchovný ústav

Výchovný ústav se stará o děti, které jsou starší 15 let a trpí závažnou poruchou chování. U těchto dětí byla nařízena ústavní výchova, nebo uložena ochranná výchova. Výchovný ústav vykonává zejména výchovné, vzdělávací a sociální činnosti.

Výchovný ústav může přijmout i dítě, které je starší 12 let, má-li uloženu ochrannou výchovu, a u něž se projevují tak závažné poruchy chování, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Pokud dítě oplývá zvláště závažnými poruchami chování, může být výjimečně umístěno do výchovného ústavu i dítě s nařízenou ústavní výchovou starší 12 let.

Základní organizační jednotku tvoří výchovná skupina, stejně tak v diagnostickém ústavu, tak i ve výchovném ústavu. V diagnostickém ústavu ji tvoří nejméně 4 a nejvíce 8 dětí, ve výchovném ústavu nejméně 5 a nejvíce 8 dětí.

Maximální počet výchovných skupin, který lze ve výchovném ústavu zřídit je 6 výchovných skupin. Děti se do výchovných skupin zařazují se zřetelem na jejich výchovné, vzdělávací a zdravotní potřeby.

1.5 Středisko výchovné péče

Do zařízení dle zákona č. 109/2002 Sb. dle §16 spadá také středisko výchovné péče, které je školským zařízením pro preventivně výchovnou péči. Poskytuje služby dětem, u který je riziko vzniku poruch chování, či se u nich již projevy poruch chování nebo negativních jevů

v sociálním vývoji rozvinuly, případně zletilým osobám do ukončení přípravy na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let, nebo u dětí, u nichž rozhodl o zařazení do střediska soud nebo o výchovném opatření podle zvláštního právního předpisu. SVP hraje v péči o děti s poruchami chování klíčovou roli.

Středisko poskytuje tyto služby:

- a)** poradenské, které spočívají v konzultacích a poskytování odborných informací a pomoci klientům, orgánům sociálně-právní ochrany dětí, jiným orgánům a organizacím podílejícím se na práci s dítětem a rodinou, zejména školám a školským zařízením,
- b)** terapeutické, za účelem urychlení integrace původní rodiny,
- c)** diagnostické, spočívající ve vyšetření úrovně klienta formou pedagogických a psychologických činností, na základě, nichž vydává doporučení školám a školským zařízením,
- d)** vzdělávací, v jejichž rámci se zjišťuje úroveň dosažených znalostí a dovedností, posuzují se specifické vzdělávací potřeby v zájmu rozvoje osobnosti klienta přiměřeně jeho věku, individuálním předpokladům a možnostem,
- e)** speciálně pedagogické a psychologické, směřující k nápravě poruch v sociálních vztazích a v chování a směřující k integraci osobnosti klienta a rodiny,
- f)** výchovné a sociální, vztahující se k osobnosti klienta, k jeho rodinné situaci a nezbytné sociálně-právní ochraně dětí,
- g)** informační, spočívající ve zprostředkování kontaktů klientovi s jinými orgány a subjekty, které se podílejí na realizaci opatření sociálně-právní ochrany dítěte, nebo za účelem zajištění dalších poradenských nebo terapeutických služeb v zájmu klienta.

Středisko poskytuje služby ve formě:

- a)** ambulantní,
- b)** celodenní,
- c)** internátní, a to nejdéle po dobu 8 týdnů,
- d)** terénní, především v prostředí rodiny, nebo školy klienta.

Středisko spolupracuje s pedagogicko-psychologickými poradnami, pokud jsou klienty osoby se zdravotním postižením, tak i se speciálně-pedagogickými centry, v případě klientů s již rozvinutými poruchami chování, i s orgány sociálně-právní ochrany dětí a orgány, které se podílejí na prevenci sociálně patologických jevů a drogových závislostí. Klientovi se poskytují celodenní, nebo internátní služby po doporučení vycházejícím z výsledků ambulantních služeb,

a to témuž klientovi nejvýše dvakrát během jednoho roku. K žádosti o poskytnutí celodenních nebo internátních služeb se středisko vyjádří do 14 dnů od jejího obdržení. Klienti, jimž se poskytují celodenní nebo internátní služby, se zařazují do výchovných skupin. Ve středisku lze v jedné budově zřídit nejvíce 3 výchovné skupiny. Výchovná skupina může mít nejméně 6 a nejvíce 8 klientů, a to s ohledem na jejich výchovné, vzdělávací, či zdravotní potřeby. Spolu s celodenními nebo internátními službami se klientům poskytuje stravování a ubytování, a to na základě smlouvy mezi střediskem a zákonným zástupcem klienta, nebo zletilým klientem za úplatu (Zákon č. 109/2002 Sb.).

2 Vzdělávání žáků z dětského domova

Děti a mládež pobývající od svých rodičů v soudem nařízené ústavní péči představují jednu z nejzranitelnějších a nejvíce znevýhodněných skupin v západní společnosti. Jejich duševní problémy jsou složité a pro neklinickou populaci výjimečné (Bláhová, 2020).

Dítě, které vyrůstá v dětském domově, spadá v rámci vzdělávacího procesu pod kategorii žák s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění. Často se také můžeme setkat s termínem „sociálně znevýhodněný žák“, tím je dítě, které vyrůstá v rodinném prostředí s nízkým sociokulturním postavením, případně v takovém prostředí, které je ohroženo sociálně patologickými jevy. Sociálně znevýhodněnými jedinci jsou dále i ti, u nichž byla právě nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Zpravidla to bývají to jedinci, kteří selhávají ve vzdělávání, ale není u nich přítomné zdravotní postižení, či dlouhodobá nemoc. Do této kategorie spadají rovněž žáci, kterým není jasně diagnostikována některá ze specifických poruch učení či chování. Sociální znevýhodnění můžeme tedy charakterizovat jako kategorii, která v sobě nese řadu příčin školní neúspěšnosti žáků, přičemž však tato příčina tkví často mimo školu a v sociálním zázemí dítěte. Může také pocházet z jiných životních okolností v životě dítěte, přičemž se stále nachází mimo půdu školy. Tyto skutečnosti samo dítě nedokáže ovlivnit a stávají se pro ně problémem v prostředí školy a způsobují přítěž ve vzdělávání. Při aplikování termínu „sociální znevýhodnění“ pro oblast vzdělávání, pedagogiky a psychologie je vhodné a žádoucí vycházet z potřeb dětí a rozpoznání překážek, které jim znesnadňují proces vzdělávání. Právě díky popisu těchto překážek můžeme vymezit vhodné oblasti podpory, kterou žák potřebuje, aby mohl tyto překážky překonat (Felcmanová, Habrová a kol., 2015).

Dětský domov věnuje svoji pozornost vzdělávání se již od počátku umístění dítěte do zařízení. Vycházíme z dosavadních znalostí jedince, tedy záleží tedy nejen na tom, v jakém věku dítě do dětského domova přichází, ale také jaké má genetické predispozice ke vzdělávání (Škoviera, 2007). Děti z dětského domova mohou být také vzdělávány ve speciálních školách. K umístění dítěte na základní školu speciální dochází podle Komárkové (2009) zpravidla proto, že se u dítěte objevuje znevýhodnění, které je závažnějšího charakteru a především nižší intelekt (Bláhová, 2020).

Děti z Dětského domova Šance Olomouc se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí samotného Dětského domova, nýbrž v běžných základních, středních a vysokých školách či školách speciálních. Primární vzdělávání bývá většinou poskytováno v blízkosti sídla Dětského domova, koncentrace dětí z dětských domovů v republice tak není rovnoměrná

Žáci, kteří jsou umístěni v zařízení dětského domova jsou vzděláváni dle příslušného školního vzdělávacího programu školy, kam dochází, tak jako ostatní žáci. Stejně jako všem ostatním žákům dané třídy jsou jim v případě potřeby poskytována podpůrná opatření, včetně stanovení individuálního vzdělávacího plánu. Je potřeba zaměřit zvýšenou pozornost jejich socioemočnímu učení, rozvoji kladného sebepojetí, rozvoji sociálních vztahů s vrstevníky, rozvoji motivace a seberealizace. Důležité je nastavit si kvalitní vzájemnou spolupráci školy s vychovateli z dětského domova (Bláhová, 2020).

Vychovatel by měl sloužit jako podpora u zpracování domácích úkolů, u jejich kontroly, či při přípravě školních pomůcek a dopolední svačiny. Dále by měl vychovatel dohlédnout na to, aby se dítě dostatečně věnovalo četbě a obecně školním povinnostem. Měl by být schopen dítě dostatečně k práci motivovat. Je třeba aby si vychovatelé byli vědomi toho, jaký přínos má pro děti a mladé lidi ve veřejné péči vzdělání a poskytovali potřebné příležitosti k tomu, aby zažívali úspěch, získávali sebevědomí a zvyšovali své životní možnosti a příležitosti (Cameron & Maginn, 2012).

Petra Anna-Marie Blahová (2020) zkoumala prostřednictvím výzkumného šetření, jakým způsobem pracovníci školských institucí podporují děti žijící v dětském domově, při integraci do prostředí běžné základní školy, kterou navštěvují. Výzkum byl zaměřen na jeden z DD na území Zlínského kraje. Výsledky výzkumu nejprve ukazují, že k úspěšnému začlenění dětí z těchto zařízení do běžné školy je třeba spolupráce všech aktérů, kteří se dělí na ty, podporující dítě zevnitř institucí (tedy zaměstnanci dětských domovů a škol) a zvenčí (mimo tyto instituce). Klíčovým aktérem se jeví vychovatel dětského domova a jeho iniciativa.

Co se týče podpory dítěte zvenčí, tuto úlohu zastupují psychologka pedagogicko-psychologické poradny, pedagogové volného času, vysokoškolští studenti, asistenti pedagoga, metodici prevence, logopedi a výchovný poradce. Do podpory dítěte zevnitř institucí ZŠ a dětských domovů vstupují: standard dětských domovů, vychovatelé dětských domovů, kmenoví vychovatelé dětských domovů, učitelé ZŠ, třídní učitelé ZŠ, zástupci ředitelů, ředitelé institucí ZŠ a dětských domovů. Co může dopomoci začlenění těchto dětí do běžné školy jsou např. návštěvy dětského domova, individuální poznání dítěte psychologem a ideálně propojení psychologa z dětského domova s psychologem ve škole, ale také společná témata, která spolupráci mezi institucemi umožňují (Bláhová, 2020).

Výzkumná studie (Tarren-Sweeney, 2008) odhalila vysokou prevalenci poruch chování (17–45 %), poruchy pozornosti s hyperaktivitou (10–30 %), deprese (4–36 %) a generalizované úzkosti (4–26 %) mezi smíšenými vzorky dětí a mládeže v rezidenční péči. Děti v ústavní péči se potýkají s horším fyzickým zdravím, potýkají se s poruchami učení a mívají horší výsledky

ve vzdělávání než ostatní žáci. Děti v domovech vykazují komplexní psychopatologii, která je charakterizována poruchou attachmentu, nejistotou ve vztazích, narušeným sexuálním chováním, úzkostí související s traumatem, mívají problémy s chováním a vzdorem, nepozorností/hyperaktivitou, objevuje se sebepoškozování a poruchy příjmu potravy. V některých případech jsou dětem často špatně diagnostikovány poruchy autistického spektra, protože kliničtí lékaři nedokáží identifikovat souběžně se vyskytující opoždění řeči a poruchu citové vazby kvůli deprivaci v dětství. Různé výzkumy ukazují, že děti v ústavní péči mají komplexní symptomatologii, kterou současné klasifikace duševních poruch dobře nezachycují.

Nedávný výzkum dospěl k závěru, že děti v dětských domovech mají viditelné rozdíly, co se týče dosažených výsledků v porovnání se svými vrstevníky. Bývají to mnohem větší mezery než u dětí v péči, které jsou např. v pěstounské péči. Děti jsou přijímány do dětských domovů z mnoha různých a často více důvodů. Někteří zažili problémy jako rozpad rodiny, sexuální zneužívání, špatné duševní zdraví, kriminální vykořisťování apod. Příležitostně mohou být také umístěni do domova, protože je to jediné dostupné zařízení, které jim může místní úřad nabídnout. Děti obvykle vstupují do dětských domovů ve starším dětství. Děti žijící v dětských domovech měly 20krát vyšší pravděpodobnost, že budou navštěvovat speciální vzdělávací zařízení. To odráží komplexní potřeby mnoha dětí umístěných do dětských domovů (Ofsted, 2021).

Každému dítěti dobré vzdělání odemyká přístup k širší škále životních možností. To však platí zejména pro děti, které kvůli těžkým životním situacím, jako je např. rozpad rodiny, přijdou o příležitosti a podporu, které mají jejich vrstevníci. Výzkum dokazuje, že bylo u dětí žijících v dětských domovech zjištěno o 3 až 5 % nižší pravděpodobnost, že budou navštěvovat dobré nebo vynikající školy než jejich vrstevníci. Vychovatelé a pracovníci školy by se měli zasazovat o to, aby děti měly přístup do škol, které nejlépe vyhovují jejich potřebám, a aby děti dostaly správnou podporu. Podobně je třeba zmínit, aby vedení škol a učitelé přijaly tyto děti a měli ty nejvyšší ambice pro jejich úspěšné vzdělávání. Tyto děti budou často potřebovat podporu, aby dohaly a držely krok se svými vrstevníky (Stanley, 2021).

U některých dětí, které prožily vážné trauma, může být žádoucí prvně zpracovat jejich zážitky z minulosti a zaměřit se na momentální potřeby dítěte, než se bude moci pozitivně zapojit do systému vzdělávání. Zaměstnanci dětských domovů hrají klíčovou roli při podpoře těchto dětí. Vysoký podíl dětí v dětských domovech má speciální vzdělávací potřeby (výzkumná studie zjistila, že 38 % dětí má speciální vzdělávací potřeby) a zaměstnanci musí chápat, jakou odbornou podporu mohou děti potřebovat, aby se mohly pozitivně zapojit do vzdělávání (Department for Education, 2015).

Děti ze zařízení ústavní péče dosahují ve škole často slabších výsledků než jejich vrstevníci. Pravděpodobnou příčinou jsou negativní prožitky z dětství před umístěním do ústavní péče. Kromě negativních prožitků v raném dětství může být slabý výkon žáků z dětského domova způsoben i nízkým očekáváním vychovatelů, učitelů, nepříznivými podmínkami pro učení v dětském domově, minimální výměnou informací mezi školou a dětským domovem a minimální společnou spoluprací. Je důležité, aby učitel o specifické situaci dítěte věděl, dokázal dítě chápat a citlivě s ním jednat. Učitelé by měli i vědět, že dysfunkční rané vztahy mohou mít značný vliv na nervový vývoj výkonných funkcí prefrontálního laloku (Cameron & Maginn, 2012).

Žáci z dětského domova se mohou od ostatních vrstevníků lišit tím, že mohou mít nejen horší paměť, ale i jazykovou výbavu, či sníženou schopnost vyjadřovat své emoce. Důležité je, aby učitel bral na vědomí význam raného vývoje a attachmentu pro další vývoj dítěte a své znalosti dokázal v případě příchodu žáka z dětského domova do školy využít. Je důležité věnovat této problematice pozornost, protože pokud socializace v kolektivním zařízení žáka z dětského domova neprobíhá dobře, což se v mnoha případech může stát, může to být problémem i pro spolužáky žáka. Děti z dětského domova mohou mít na jedné straně nedostatečně upokojené citové potřeby a mohou tak tíhnout k dospělým lidem. V opačném případě se u žáka z dětského domova můžeme setkat s emoční plochostí, kdy dítě nejeví zájem o navazování kontaktu s ostatními. Citlivý a chápající přístup školního psychologa a jeho individuální podpora bývají při zvládnutí problémů účinné (Braun et al, 2014).

3 Úloha poradenských zařízení v procesu integrace

Dětem, žákům a studentům, zákonným zástupcům, ale také školám a školským zařízeními jsou dle vyhlášky č. 72/2005 Sb. poskytovány poradenské služby ve školách a školských poradenských zařízeních poradenské služby. Školská poradenská zařízení a školy poskytují poradenské služby, které jsou bezplatné a lze je nalézt v přílohách č. 1 až 4 k již výše zmíněné vyhlášce č. 72/2005 Sb. Služba v rámci poradenství se začíná poskytovat bez odkladu, nesmí však překročit lhůtu tři měsíce ode dne, kdy pracoviště přijme žádost. Výsledkem poradenských služeb školských poradenských zařízení, které mají za cíl zjistit speciální vzdělávací potřeby nebo mimořádné nadání žáka, jsou dokumenty zpráva a doporučení. Školské poradenské zařízení vydává zprávu vždy i v případě, že poradenská služba spočívá v psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostice, nebo na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci.

Poskytování poradenských služeb přispívá zejména k:

- a) Vytváření vyhovujících podmínek pro zdravý tělesný a psychický vývoj žáků, pro sociální vývoj, pro rozvoj jejich osobnosti již před zahájením vzdělávání i v průběhu vzdělávání,
- b) naplňování vzdělávacích potřeb a rozvoji schopností, dovedností a zájmů před zahájením i v průběhu vzdělávání,
- c) zjištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka a mimořádného nadání u žáka, doporučování vhodných podpůrných opatření a vyhodnocování poskytování podpůrných opatření žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a žákům mimořádně nadaným,
- d) prevenci a řešení vzdělávacích a výchovných obtíží, prevenci různých forem rizikového chování a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a s motivací k překonávání problémových situací,
- e) vytváření vyhovujících podmínek pro vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 školského zákona,
- f) vytváření přijatelných podmínek, forem a způsobů práce pro žáky, kteří jsou příslušníky jiných kultur nebo žijí v odlišných životních podmínkách,
- g) vytváření přijatelných podmínek, forem a způsobů práce pro žáky nadané a mimořádně nadané,
- h) vhodnému výběru vzdělávací cesty a pozdějšího profesního uplatnění,
- i) rozvoji pedagogicko-psychologických a speciálně pedagogických znalostí a profesních dovedností u pedagogických pracovníků ve školách a školských zařízeních,

- k) metodické podpoře pedagogů, kteří se podílejí na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných,
- l) metodické podpoře výchovných poradců a školních metodiků prevence, asistentů pedagoga a dalších pedagogických i nepedagogických pracovníků podílejících se na zajišťování podpůrných opatření ve vzdělávání žáků,
- m) posílení kvality poskytovaných poradenských služeb zejména prostřednictvím součinnosti školských poradenských zařízení a školních poradenských pracovišť,
- n) součinnosti s orgány veřejné moci a s právnickou osobou uvedenou v § 16b odst. 1 školského zákona (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

3.1 Školská poradenská zařízení

Školská poradenská zařízení nabízí poradenské služby, které zajišťují pedagogičtí a sociální pracovníci, jejichž činnost je uvedena v příloze č. 4 vyhlášky 72/2005 Sb. Ředitel školského poradenského zařízení zajišťuje metodické vedení těchto pracovníků. Pedagogickým pracovníkům, kteří vykonávají pedagogicko-psychologické služby ve školách a školských poradenských zařízeních bývá poskytnuta odborná podpora, a to za účelem zvýšení kvality poradenských služeb právnickou osobou, která je zřizována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. K naplnění vzdělávacích potřeb žáka školská poradenská zařízení při poskytování poradenských služeb spolupracují s dalšími odborníky (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

Klíčovými institucemi, poskytující poradenské služby, jsou pedagogicko-psychologické poradny, speciálně-pedagogická centra a střediska výchovné péče (Jeřábková a kol., 2014).

3.1.1 Pedagogicko-psychologická poradna

Poradna poskytuje při výchově a vzdělávání žáků pedagogicko-psychologické a speciálně pedagogické poradenství a pomoc. Činnost poradny se uskutečňuje v prostředí pracoviště poradny, tedy ambulantně, ale také může probíhat návštěvami zaměstnanců právnické osoby ve školách a školských zařízeních. PPP se podílí především na činnostech, které se týkají prevence rizikového chování u dětí a mládeže a napomáhají při rozvoji kompetencí učitelů, kteří se podílejí na vzdělávání dítěte s poruchou chování. Služby jsou poskytovány odbornými pracovníky, kterými jsou speciální pedagogové, psychologové, sociální pracovníci (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

Poradny a speciálně-pedagogická centra spolupracují se středisky výchovné péče při poskytování standardních služeb pro žáky se specifickými poruchami chování a s rizikovým

chováním, spolupracují taktéž s jejich zákonnými zástupci a pedagogickými pracovníky, kteří je vzdělávají (Příloha č. 1 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.).

Činnost:

- 1) Poradna zjišťuje připravenost žáků na povinnou školní docházku a vydává o ní zprávu a doporučení,
- 2) zjišťuje také speciální vzdělávací potřeby žáků,
- 3) vydává zprávu a doporučení za účelem stanovení podpůrných opatření a k zařazení žáka do školy, třídy, oddělení nebo studijní skupiny zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona nebo zařazení nebo převedení do vzdělávacího programu odpovídajícího vzdělávacím potřebám žáka,
- 4) poradna dále poskytuje žákům přímou speciálně pedagogickou a psychologickou intervenci,
- 5) poskytuje také poradenské služby žákům, u kterých se objevuje zvýšené riziko školní neúspěšnosti, nebo riziko vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji, dále poskytuje poradenské služby zákonným zástupcům žáka a pedagogickým pracovníkům, kteří vzdělávají tyto žáky,
- 6) poskytuje poradenské služby žákům z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami,
- 7) poskytuje metodickou podporu škole a školskému zařízení při poskytování poradenských služeb a podpůrných opatření,
- 8) poskytuje žákům kariérové poradenství,
- 9) poskytuje informační, konzultační, poradenskou a metodickou podporu zákonným zástupcům žáka,
- 10) prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci rizikového chování, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

3.1.2 Speciálně pedagogické centrum

Centrum je školské poradenské zařízení, které nabízí poradenské služby zejména při výchově a vzdělávání žáků s tělesným, mentálním, zrakovým nebo sluchovým postižením, dále vadami řeči, souběžným postižením více vadami či autismem. Samotné centrum může poskytovat poradenské služby v rozsahu odpovídajícímu jednomu nebo více druhům

znevýhodnění. Žákům, které navštěvují školy zřízené dle § 16 odst. 9 školského zákona jsou poradenské služby centra poskytovány pouze v rámci diagnostické péče. Centrum poskytuje žákům přímé speciálně pedagogické a psychologické intervence, pokud škola nemůže služby zajistit. Činnost centra se uskutečňuje ambulantně, návštěvami pracovníků centra ve školách a školských zařízeních, případně v rodinách, v zařízeních pečujících o žáky. Stejně jako v PPP, tým tvoří již výše zmiňovaní pracovníci. Zařízení SPC napomáhá v rámci pedagogické a sociální integrace ve spolupráci s rodinou, školou, školskými a dalšími odborníky.

SPC také spolupracuje se školou, poradnou, dalšími centry, případně středisky výchovné péče při poskytování souběžných poradenských služeb žákům (Příloha č. 2 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.).

Činnost:

- a) zjišťuje připravenost žáků na povinnou školní docházku,
- b) zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáka, zpracovává odborné podklady pro nastavení podpůrných opatření pro tyto žáky a pro jejich zařazení nebo přeřazení do škol a školských zařízení,
- c) zajišťuje speciálně pedagogickou péči a speciálně pedagogické vzdělávání,
- d) vydává zprávu a doporučení za účelem stanovení podpůrných opatření,
- e) vydává zprávu a doporučení pro zařazení žáka do školy, třídy, oddělení nebo studijní skupiny zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona,
- f) poskytuje kariérové poradenství,
- g) vykonává speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku a poskytuje poradenské služby se zaměřením na pomoc při řešení problémů ve vzdělávání, dále služby zaměřené na zjištění individuálních předpokladů a vytváří podmínky pro uplatňování a rozvíjení schopností, nadání a na začleňování do společnosti,
- i) poskytuje metodickou podporu škole,
- j) poskytuje informační, konzultační, poradenskou a metodickou podporu zákonným zástupcům žáků (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

Důležitou roli u této skupiny dětí hraje důležitou roli OSPOD, který zabezpečuje sociálně-právní ochranu dětí. Ústřední právní normou, kterou se OSPOD řídí, je zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, kdy chrání především práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, chrání oprávněné zájmy dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působí při obnovení narušených funkcí rodiny (Jeřábková a kol., 2014).

3.2 Školní poradenské pracoviště

3.2.1 Škola

Ředitel základních, středních a vyšších odborných školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve dané škole prostřednictvím školního poradenského pracoviště, v rámci kterého působí zpravidla výchovný poradce a školní metodik prevence, ti spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být rovněž zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem.

Ve škole bývají zajišťovány následující poradenské služby:

- a) poskytování podpurných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- b) sledování a vyhodnocování účinnosti těchto podpurných opatření,
- c) prevence školní neúspěšnosti,
- d) kariérové poradenství k vhodné volbě vzdělávání a profesnímu uplatnění,
- e) podpora začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami,
- f) podpora vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných,
- g) péče o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností,
- h) včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů,
- i) předcházení rizikovému chování, různých forem šikany a diskriminace,
- j) průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou,
- k) metodická podpora učitelům při použití psychologických a speciálně pedagogických postupů,
- l) spolupráce a komunikace mezi školou a zákonnými zástupci, školy a ŠPZ (Vyhláška č. 72/2005 Sb.).

Škola spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy (Příloha č. 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.).

3.3 Podpůrná opatření

Jedná se o nezbytné úpravy organizace, obsahu, metod, forem, hodnocení a podmínek vzdělávání a školských služeb, které se člení do několika stupňů podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Zároveň musí odpovídat zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám žáka. Jejich specifikaci najdeme v § 16 odst. 2 školského zákona. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Samotného uživatele podpůrných opatření definuje školský zákon č. 561/2004, dle §16 následujícím způsobem: *„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“* Děti, žáci nebo studenti se SVP mohou využít práva na bezplatné poskytování podpůrných opatření, a to buď školou nebo školským zařízením. Podpůrná opatření, která jsou prvního stupně, uplatňuje škola nebo školské zařízení, a to i přesto, že nemá doporučení od školského poradenského zařízení. Pokud žák potřebuje k naplnění svých vzdělávacích potřeb vyšší podporu a dosavadní první stupeň podpůrných opatření nepostačuje, doporučí škola, kam žák dochází žákovi, nebo jeho zákonným zástupcům, využít služeb školského poradenského zařízení, a to za účelem posouzení jeho speciálních vzdělávacích potřeb. Podpůrná opatření, která jsou poskytována od druhého až pátého stupně lze uplatnit, ale již pouze s doporučením, které vydá školské poradenské zařízení. Podmínkou poskytování podpůrného opatření druhého až pátého stupně školou nebo školským zařízením musí být vždy předchozí písemný informovaný souhlas zletilého žáka, studenta nebo zákonného zástupce dítěte nebo žáka. Pro děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem lze zřizovat školy nebo ve školách třídy, oddělení a studijní skupiny (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Díky školskému zákonu mají tedy děti s uloženou ochrannou nebo nařízenou ústavní výchovou právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody budou odpovídat jejich individuálním vzdělávacím potřebám. Dále má povinnost škola vytvářet nezbytné podmínky,

kteří toto vzdělávání umožní, a poskytovat poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení (Jeřábková a kol., 2014).

V §16 novely školského zákona 561/2004 Sb. je uvedeno, v čem jednotlivá podpůrná opatření spočívají. Zahrnují především:

- a) poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení,
- b) úpravu organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, zabezpečují výuku předmětů speciálně pedagogické péče, umožňují prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,
- c) úpravu podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,
- d) využití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,
- e) úpravu očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy
- f) vzdělávání dle individuálního vzdělávacího plánu,
- g) využití asistenta pedagoga a dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo,
- h) poskytnutí vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených.

Podpůrná opatření jsou dle individuálních potřeb žáka rozvržena celkem do pěti stupňů, a to dle organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Jednotlivá členění konkrétních podpůrných opatření do stupňů, pravidla jejich využití a normovaná finanční náročnost, která se vztahuje k podpůrným opatřením druhého až pátého stupně, jsou stanoveny v příloze č. 1 vyhlášky 27/2016 Sb. Podpůrná opatření lze navzájem různě kombinovat. Pokud školské poradenské zařízení shledá, že vzhledem k povaze speciálních vzdělávacích potřeb žáka by podpůrná opatření nižšího stupně nepostačovala k naplňování vzdělávacích možností žáka a k uplatnění jeho práva na vzdělávání, lze využít podpůrných opatření vyššího stupně. Žák má rovněž nárok i na PO ve školském zařízení, tedy DD, a to dle přílohy č. 5 k vyhlášce č. 27/2016 Sb. DD tedy dostává doporučení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

ve školském zařízení podle této přílohy (Vyhláška č. 27/2016 Sb.).

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP se uskutečňuje dle školského zákona č. 561/2004 Sb., který byl novelizován ve znění zákona č. 82/2015 Sb. a vyhlášek č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, která nahradila vyhlášku č. 73/2005 Sb. a dle vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poradenských službách ve škole a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších předpisů.

§ 16 školského zákona č. 561/2004 Sb. udává že: *„Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“* Podpůrná opatření druhého až pátého stupně se poskytují na základě doporučení školského poradenského zařízení a s informovaným souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka. Podpůrná opatření se poskytují samostatně nebo v kombinacích různých druhů a stupňů v souladu se zjištěnými speciálními vzdělávacími potřebami žáka. Konkrétní druh podpůrného opatření lze poskytovat pouze v jednom stupni (Vyhláška č. 27/2016 Sb.).

S poskytováním podpůrných opatření souvisí také pojem integrace, kterou Jesenský definuje jako *„dynamický, postupně se rozvíjející pedagogický jev, ve kterém dochází k partnerskému soužití postižených a intaktních na úrovni vzájemně vyvážené adaptace během jejich výchovy a vzdělávání a při jejich aktivním podílu na řešení výchovně-vzdělávacích situací.“* (Jesenský, 1995).

4 Dětský domov Šance Olomouc

Vzhledem k tomu, že cílem zkoumání autorky bude konkrétní typ zařízení, přesněji řečeno Dětský domov Šance Olomouc, rozhodla se pro zahrnutí bližších informací, které jsou vyňaty z webových stránek ddolomouc.cz a z vnitřního řádu výše zmiňovaného zařízení, který lze najít pod odkazem www.ddolomouc.cz.

Dětský domov je školské zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a preventivně výchovné péče zřízené zákonem č. 561/2004 Sb. (dále jen „školský zákon“) a zákonem č. 109/2002 Sb. (dále jen „zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči“) a vyhláškou č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a vnitřní řádem DD. Jedná se o příspěvkovou organizaci Olomouckého kraje přímo řízenou MŠMT ČR.

Zařízení Dětský domov Šance Olomouc funguje od roku 1957 a má celkovou kapacitou 48 dětí. Zařízení se skládá celkem ze tří podlaží, v přízemí se nachází jídelna spolu s ředitelnou, kancelář ekonomického oddělení a byt spolu s vychovatelnou. Dále se DD dělí na první, druhé a třetí patro, kdy každé z pater je obsazeno několika pokoji, sociálními zařízeními, kuchyňkou. Každé patro má svoji vychovatelnu, nad dětmi mají dohled vždy dva vychovatelé, kteří se střídají s noční směnou. Každý z vychovatelů na patře má na starost jednu rodinnou skupinu, takže děti jsou pomyslně rozděleny na dvě skupiny až po 8 dětech.

Součástí Dětského domova je i pracoviště pedagogicko-psychologické poradny Olomouc. Základním dokumentem výchovné práce je školní vzdělávací program a roční plán výchovně vzdělávací činnosti na školní rok, který sestavuje vedoucí vychovatel a ředitel.

O děti pečuje ředitel, vedoucí vychovatel, vychovatelé a psychologka. Mezi ostatní provozní zaměstnance patří sociální pracovnice, ekonomické oddělení, kuchařky a údržbář.

DD plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální, a to u dětí od 3 let věku, až po věk, kdy dítě dosáhne plnoletosti, tedy 18 let. Ze zákona v dětském domově může dítě setrvávat do doby, jestliže má zachován status studenta, tedy maximálně do věku 26 let.

V DD Olomouc jsou díky jeho dobré poloze v centru města a dostupnosti školských zařízení, často umístěvány děti s různou formou tělesného postižení, mezi které spadají děti s lehkým až středně těžkým mentálním postižením, děti s logopedickými vadami, děti slabozraké a děti se specifickými poruchami učení a chování. S těmito dětmi se pracuje průběžně při pravidelné přípravě na vyučování, a to na základě individuálních plánů stanovených školským poradenským zařízením a po konzultaci se školou. DD Olomouc se snaží využívat nabídek

různých terapií: canisterapií, dramaterapie, muzikoterapie, felinoterapie, arteterapie. Využívány jsou formy individuální nebo skupinové integrace (Vnitřní řád DD Šance Olomouc, 2023).

Praktická část

Autorka v praktické části své diplomové práce zkoumala způsob naplňování podpůrných opatření u žáků, kteří jsou zároveň uživateli služeb zařízení ústavní výchovy, přesněji řečeno Dětského domova Šance Olomouc, kde autorka třetím rokem působí jako denní vychovatel.

Autorka úzké spolupráce hodnotila spolu s psychologkou dětského domova, psychologkou pedagogicko-psychologické poradny, denními vychovateli jednotlivých skupin a ředitelem poskytování jednotlivých podpůrných opatření, které dětem byly přiznány.

V této části práce se autorka zaměřila na několik témat, bude ohodnocena komunikace se školou, kam žáci dochází, komunikace se školským poradenským zařízením, rodiči, a všemi, kteří se na plnění PO podílejí. Autorka dále zkoumala strukturu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jednotlivé stupně stanovených PO, jejich druhy a kvalitu jejich naplňování. Bude pracováno s materiály, které jsou uloženy v archivu kanceláře.

K tomuto účelu byly využity metody kvalitativního výzkumu, tj. rozhovor s psychologkou dětského domova, rozhovor s psychologkou pedagogicko-psychologické poradny, a také výpovědi vychovatelů, kteří mají jednotlivé děti přidělené prostřednictvím rodinné skupiny, dále kazuistika spolu s doporučením a kazuistika spolu se zprávou žáka. Rozhovory spolu s doporučeními a zprávou jsou zahrnuty v přílohách v této diplomové práci.

Je třeba dbát na to, aby setrvání dítěte v zařízení ústavní výchovy bylo pouze dočasné a prioritou by mělo být co nejrychlejší navrácení dítěte zpět do přirozeného prostředí, kterým je rodina, ať už náhradní či v některých případech i původní, pokud došlo k úspěšnému navrácení všech funkcí, které má splňovat. Situace je dnes bohužel takové, že současná zařízení ústavní péče nesplňují podmínku dočasnosti pobytu dítěte v zařízení. Na jedné straně je situace, kdy finanční ohodnocení pracovníků je stanovené normativem, tudíž pracovníci nemusí být motivováni co nejrychlejším začleněním dítěte zpět do rodiny. Tato skutečnost je zároveň podpořena přetrvávajícím přesvědčením, že v zařízení je dítěti zajištěna mnohem kvalitnější péče, než to doposud bylo v biologické, či náhradní rodině (Bittner, 2007).

Dalším úskalím může být to, že dětské domovy v dnešní době nemusí splňovat podmínku rodinného charakteru. Je náročné a téměř nemožné udržet podmínku rodinného charakteru, když skupinu oplývá 6-8 dětí, v některých případech často chybí individuální přístup k dětem, vytváření emočních vazeb, terapeutické a pedagogicko-výchovné působení s ohledem na individuální potřeby dětí a malá ustálená skupina osob v jedné rodinné buňce. Vzhledem k tomu, že kapacita dětí v zařízení je naplněna do počtu 40-60 dětí, není v silách

pracovníků podmínku rodinného charakteru splnit. Počet pracovníků je též vysoký, tudíž se personální zajištění často obměňuje (Bittner, 2007).

5 Design výzkumu

Tato kapitola popisuje metodologii výzkumu, sběr dat, zvolený výzkumný vzorek, limity výzkumu, cíl výzkumu a výzkumné otázky, metody, do kterých autorka zahrnuje rozhovor, kazuistiku a diagnostiku zahrnující posuzovací schéma sociálního znevýhodnění a seznamuje čtenáře s charakteristikami každé z metod.

5.1 Metodologie výzkumu

Vzhledem ke zkoumané problematice a stanovenému tématu a cíli autorka zvolila kvalitativní přístup, prostřednictvím něhož bude schopna danou tematiku prozkoumat do hloubky problému. Kvalitativní výzkum lze charakterizovat jako delší a intenzivní kontaktu s terénem nebo situací jedince nebo skupiny těchto jedinců. Situace, které kvalitativní výzkum reflektuje jsou obvykle banální nebo normální, popisující každodennost jedinců, skupin, společností nebo organizací. Tento druh výzkumu získává podrobný popis a vhléd při zkoumání jedince, skupiny, události, fenoménu (Hendl, 2005) Používají se relativně málo standardizované metody získávání dat. Creswell (1998, in Hendl, 2005) definoval kvalitativní výzkum takto: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*”

Hlavním instrumentem je výzkumník sám. Typy dat v kvalitativním výzkumu zahrnují přepisy terénních poznámek z pozorování a rozhovorů, fotografie, audio a videozáznamy, deníky, osobní komentáře, poznámky, úřední dokumenty, úryvky z knih a všechno to, co nám přibližuje všední život zkoumaných lidí.

5.2 Sběr dat

Autorka konkrétního kvalitativního výzkumu sbírala data potřebná pro tento výzkum od období prosince až do konce března. Autorka po obeznámení ředitele se záměrem této práce měla možnost v kanceláři DD nahlédnout do spisů dětí, ze kterých čerpala. Autorka v rámci výzkumu měla možnost vycházet ze svých dosavadních zkušeností v rámci prostředí DD, jelikož již třetím rokem se v tomto prostředí pohybuje. Autorka zprvu začínala na pozici praktikanty a již od roku 2021 vykonává pozici vychovatele, takže již má řadu zkušeností a

kvalitně zná jak prostředí, tak i jednotlivé děti, jelikož autorka je vedena jako zástup, má možnost blízko poznat všechny děti ze všech rodinných skupin.

5.3 Výzkumný vzorek

Vzorek, který autorka zkoumala v rámci diplomové práce byly dvě děti z Dětského domova, konkrétně dvě dívky se speciálními vzdělávacími potřebami, které navštěvují základní školu a obě mají aplikovaná podpůrná opatření ve vzdělávání.

5.4 Limity výzkumu

Jako limity tohoto výzkumu autorka pokládá fakt, že jeho výsledky není možné zobecnit, ani přenést na jiné prostředí. Analýza a sběr dat byly pro autorku velmi časově náročné. Také si je autorka vědoma, že výsledky jsou snadněji ovlivnitelné tím, že autorka provádí daný výzkum v jí již známém prostředí, takže může být ohrožen jejími subjektivně zabarvenými názory, předpoklady a preferencemi.

5.5 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo popsat a zaměřit pozornost na začleňování dětí z dětského domova do výukového procesu v rámci vzdělávání na základních školách. Výzkumné otázky byly postaveny tak, aby vedly k nalezení odpovědí vzhledem ke stanovenému cíli práce.

5.6 Výzkumná otázka

Cílem praktické části diplomové práce bylo analyzovat naplňování PO u žáků v zařízení ústavní výchovy.

(HVO 1) Hlavní výzkumná otázka: Jakým způsobem jsou naplňována PO u žáků Dětského domova Šance Olomouc?

(VVO 1) Vedlejší výzkumná otázka: Jak jsou děti z dětského domova začleňovány do výukového procesu na základní škole?

(VVO 2) Vedlejší výzkumná otázka: Jakým způsobem limituje děti prostředí dětského domova z hlediska domácí přípravy v rámci vzdělávání?

(VVO 3) Vedlejší výzkumná otázka: Jaký vliv má prostředí dětského domova na celkový vývoj dítěte?

5.7 Metody

Autorka získávala informace pro výzkum v rámci prostředí Dětského domova Šance Olomouc, a to na základě výpovědí jednotlivých vychovatelů, výpovědí ředitele DD, psychologů DD a psychologů PPP. Informace doplnila také o své osobní zkušenosti, které s dětmi v rámci své dosavadní praxe na pozici denního vychovatele stihla načerpat.

5.7.1 Rozhovory

Pro sběr dat autorka zvolila metodu přímého rozhovoru, jelikož autorce poskytla možnost získat konkrétní informace a příležitost k tomu, se v průběhu rozhovoru doptávat na věci, které ji zajímaly. Díky rozhovoru s účastníky výzkumu byl tak poskytnut hlubší vhled do zkoumané problematiky.

Rozhovoru je využíváno v nejrůznějších výzkumných situacích. Vyžaduje především dovednost, citlivost, koncentraci, porozumění, ale také disciplínu. Je třeba učinit řadu rozhodnutí ohledně obsahu otázek, jejich formy i pořadí. Dále se musí uvážit možná délka rozhovoru. Při správně vedeném interview cítí jak tazatel, tak jeho partner, že jde o oboustrannou rovnocennou komunikaci. Úkolem tazatele je jasně sdělovat, jaké informace požaduje a proč jsou pro něho důležité (Hendl, 2005).

Pro získání všech potřebných informací byl použit v rámci kvalitativního výzkumu dva rozhovory s účastníky výzkumu, data z něj autorka získala prostřednictvím techniky otevřeného kódování a techniky vyložení karet.

Otevřené kódování lze charakterizovat jako techniku, která je díky své jednoduchosti a zároveň účinnosti využívána ve velkém počtu kvalitativních projektů. V rámci otevřeného kódování je text rozvinut na jednotky, kterým jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje (Švaříček, 2014).

Technika nazývána technika vyložení karet, je nejjednodušší nadstavba nad otevřené kódování. Tato technika spočívá v tom, že výzkumník pracuje s kategorizovaným seznamem kódů, kategorie, které vznikly prostřednictvím otevřeného kódování upořádá do nějakého obrazce či linky a na základě tohoto uspořádání sestaví text tak, aby bylo převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií, z kterých autor může vybrat jen několik z nich. Analyzovaný text rozdělíme na jednotky. Jednotkou může být slovo, sekvence slov, věta, odstavec (Švaříček, 2014). Autorka se s zaměřovala v rámci rozhovoru s psychologkou PPP na tyto oblasti: *Nejčastější diagnózy žáků, nejčastěji doporučovaná PO, doporučená práce pedagogům s těmito dětmi, hodnocení práce vychovatelů s dětmi, možnosti školy, zda nastavená podpora vyhovuje potřebám dítěte, novela po roce 2016 a nedostatky v úspěšném začleňování.*

V rámci rozhovoru s psychologkou DD se zaměřovala na tyto oblasti: *Aktuální stav žáků s nastavenými PO, věkové rozmezí žáků, struktura nastavených PO a jejich stupně, spolupráce se školami a příklad spolupráce, postup přijímání dítěte se SVP do poradenského procesu, nedostatky v úspěšném začleňování.*

Autorka zvolila polostrukturované rozhovory, jelikož měla předem připravené otázky a témata, kterých se otázky týkaly. Témata autorka zaměřila na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z dětského domova. Autorka prováděla individuální rozhovor s psychologkou Dětského domova Šance Olomouc, kterou před samotným rozhovorem seznámila se záměrem diplomové práce.

Dále autorka vedla rozhovor s psychologkou pedagogicko-psychologické poradny, jejichž prostory jsou sdíleny s prostory Dětského domova Šance Olomouc.

Oba rozhovory byly zaměřeny na stejnou problematiku, avšak každý vedl jiným směrem. S psychologkou DD Šance Olomouc autorka vedla rozhovor spíše na témata jako počet dětí se stanovenými PO, spokojenost s komunikací s PPP Olomouc, spokojenost se spoluprací se školním poradenským pracovištěm v rámci jednotlivých škol, které žáci navštěvují. S psychologkou PPP se autorka spíše zaměřila na samotná PO, její druhy, spolupráci s vychovateli DD, spolupráci s psychologkou DD a sociální pracovníci.

Psycholožka DD má v kompetenci péči o děti, které se potýkají s psychickými a psychologickými problémy, děti za paní magistrou mohou docházet na individuální terapie, paní magistra má na starost také rozdělování léků dětem, vč. antipsychotik, a bývá také součástí porad vychovatelů a ředitele, kde konzultuje problémy, které se u dětí objevují a nastavuje správnou intervenci.

Autorka vedla rozhovor s psychologkou PPP v rámci pedagogicko-psycholožky poradny. Paní magistra má na starosti, spolu s psychologem Pedagogicko-psychologické poradny Olomouc, všechny děti s nastavenými PO, s výjimkou těch, kteří dochází na vyšetření do SPC. Spolupracuje s psychologkou DD, s vychovateli, kteří mají jednotlivé děti s PO v rámci rodinných skupin, se sociální pracovníci a ředitelem zařízení Dětského domova Šance Olomouc.

Před začátkem každého rozhovoru autorka obě psychologky upozornila, že veškeré zpracování výsledků bude zcela anonymní. Odpovědi si autorka průběžně zapisovala průběžně do svého elektronického zařízení v průběhu rozhovoru, během kterého obě psychologky odpovídaly na autorkou pokládané otázky. V diplomové práci tedy nejsou uvedena jména psychologek ani jména základních škol, do kterých jednotliví žáci dochází. Předtím, než autorka

práce začala klást otázky, znovu autorka dotazovaným vysvětlila záměry a cíle svého výzkumu, respektive za jakým účelem rozhovor hodlá realizovat a co bude jeho obsahem.

Co se týče délky obou rozhovorů, každý se pohyboval v rozmezí 60 minut a probíhal přímo v prostředí Dětského domova Šance Olomouc. S psychologkou DD probíhal rozhovor v její pracovně a s psychologkou PPP na vychovatelně DD jedné z rodinných skupin. Autorka se s psychologkami domluvila na předem stanovený časový limit.

5.2.2 Kazuistiky

Pro praktickou část diplomové práce si autorka zvolila celkem dva případy, a to dvou dívek z dětského domova. Dívky navštěvují běžnou základní školu, kdy obě mají v rámci základního vzdělávání nastavená podpůrná opatření různého stupně.

Kazuistika je metoda, při které se shromažďují a analyzují všechny dostupné písemné materiály a systematicky se podrobně zkoumá jednotlivec prostřednictvím pozorování, rozhovorů, experimentů a vlastního zkoumání, výsledků činností za účelem systematizace a jejího klinického a didaktického využití. Získané poznatky o daném jednotlivci však nemůžeme v žádném případě zevšeobecňovat.

Kazuistiku můžeme charakterizovat jako studium určitého případu, události či příběhu. Je to kvalitativně orientovaná metoda, která je již od antických dob přítomná v medicíně, až později se analogicky začala využívat i v jiných humanitních a ekonomicko-právních odborech.

Kazuistika nabízí analýzu do hloubky případu a interpretaci fenoménů, týkající se daného případu, udává diagnostické a prognostické závěry, pomáhá hledat řešení díky odkazování se na jiné podobné případy, upozorňuje na specifické, jedinečné znaky a vlastnosti zkoumaného jednotlivce. (Vančová, A. 2005 in Hučík).

Autorka na základě získaných dat vytvořila kazuistiky obou dívek, na které navázala a u jedné z dívek autorka doplnila tuto kazuistiku o informace z doporučení ŠPZ a u druhé z dívek zahrnula k doporučení také zprávu z PPP.

U prvního doporučení autorka seznamuje čtenáře s průběhem psychologického vyšetření, jeho závěrem, stanovenými PO (vč. asistenta pedagoga a jeho úlohy) a metodami výuky, které byly do doporučení zahrnuty.

U druhého doporučení jsou zahrnuty rovněž závěry vyšetření a doporučené metody výuky. K doporučení autorka přiložila i zprávu ŠPZ, která obsahuje základní anamnézu, část psychologickou, speciálně-pedagogickou a pedagogickou, dále doporučení pro domácí práci a závěr z vyšetření.

5.2.3 Diagnostika

Autorka vytvořila v návaznosti na tyto kazuistiky v rámci výzkumu své práce tzv. posuzovací schéma, díky kterému lze posoudit úroveň sociálního znevýhodnění daného dítěte. Posuzovací schéma je součástí Metodiky identifikace sociálního znevýhodnění ke Katalogu podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění. V tomto posuzovacím schématu jsou popsány nejčastější projevy sociálního znevýhodnění, které učitelé mohou pozorovat v každodenní interakci s žáky ve škole, diferencované do stupňů dle míry závažnosti. Posuzovací schéma by mělo učitelům i poradenským pracovníkům pomoci při volbě vhodných podpůrných opatření. Je zároveň také vodítkem pro určení stupně podpůrného opatření (Felcmanová, Habrová a kol., 2015).

Posuzovací schéma obsahuje charakteristiku projevů žáků, které mohou mít příčiny v různých aspektech sociálního znevýhodnění. Jednotlivé projevy jsou rozděleny do celkem pěti oblastí, které se skládají z: *Materiální podmínky vzdělávání žáka, Indikátory spojené s rodinou žáka a jejím sociokulturním statusem, Indikátory popisující interpersonální charakteristiky žáka, Indikátory popisující intrapersonální a osobnostní charakteristiky žáka a Školní připravenost v období prvních let docházky do školy.* Projevy ve zmíněných oblastech jsou rozděleny dle toho, jak jsou závažně – a to od projevů, které vyžadují aplikaci podpůrných opatření ve stupni 1 až po projevy závažného charakteru, jejichž řešení vyžaduje spolupráci např. se školským poradenským zařízením, orgánem sociálně-právní ochrany dětí a aplikaci podpůrných opatření ve stupni 3. Každý projev obsahuje také charakteristiku optimálního stavu.

Posuzovací schéma by mělo sloužit jako pomoc a podpora učitelům k tomu, rozhodnout se, zda jsou obtíže žáka v kompetenci školy (aplikace podpůrných opatření ve stupni 1) nebo je již nezbytné zapojení školského poradenského zařízení (opatření ve stupni 2 až 3.) V případě některých projevů je též nezbytná spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí.

U jednotlivých projevů jsou zahrnuta podpůrná opatření, která mohou práci se žákovi usnadnit a danou situaci řešit. Uživatel schématu tak má okamžitý přehled o tom, jaké opatření lze k podpoře žáka využít. Podpůrná opatření se využívají v tom okamžiku, pokud dané projevy žáka mají dopad do jeho vzdělávání, ať již dlouhodobý, či časově omezený – např. změna v chování žáka v důsledku rozvodu rodičů.

6 Analýza a interpretace výsledků

Tato kapitola v rámci kvalitativního výzkumu pojednává o systematickém, nenumerickém organizování dat, který má za cíl odhalit témata, pravidelnosti, datové konfigurace, formy, kvality a vztahy. Kvalitativní analýza zpracovává získaná data smysluplným a užitečným způsobem a snaží se nalézt odpověď na položenou výzkumnou otázku. Kvalitativní data nemají podobu strukturovanosti dat, jako to je v kvantitativním výzkumu, což komplikuje jejich vyhodnocení (Hendl, 2015).

6.1 Rozhovory

Rozhovor 1

Na úvod rozhovoru byla psychologe PPP autorkou práce položena otázka, která PO nejčastěji doporučuje dětem z DD, psychologka tvrdí, že co se týče žáků dětského domova, na vyšetřeních se jí nejčastěji vyskytují případy dětí s diagnózou ADHD, nebo se sníženým nadáním a popisuje, jaká PO těmto dětem nejčastěji navrhuje: *„U dětí s takovými diagnózami nejčastěji doporučuji podpůrná opatření, která dostatečně přizpůsobují požadavky výuky těmto dětem, tzn. dostávají více času na úkoly než ostatní žáci, mívají zjednodušenou variantu zadání, dostanou např. test místo prověrky (tzn. doplňování do textu), mohou se s učitelem domluvit, že budou zkoušeni ústně namísto písemného testu apod. Ze strany učitele je třeba u žáka ověřovat si, zda dostatečně pochopili zadání, popř. pokud je třeba, zpětně a opakovaně vysvětlovat instrukce zadání, dopřát žákům více času na čtení zadání, jeho pochopení i na celkovou práci, celkově snížit požadavky na žáka, pokud se v českém jazyce píše diktát, dát žákovi text s doplňováním místo diktátu. U těchto žáků se vyskytují nejčastěji prvky nepozornosti, tudíž je často přítomná i snadná unavitelnost, tzn. je třeba zahrnout do výuky i relaxační pauzy (dopřát dítěti oddech pro další práci, nepřetěžovat ho). Pokud je potřeba, volnou větou zahrnují i do závěru, dle možností školy, doporučení pedagogické intervence.“*

Psycholožka PPP rovněž popisuje, jak by s takovými žáky měli učitelé v rámci škol pracovat. Psycholožka tvrdí, že v případě žáků, kterým byla stanovena diagnóza ADHD, či porucha pozornosti, je na místě pracovat s nimi v době, kdy se nejvíce soustředí, nejsou unaveni, zároveň je potřeba nevyžadovat po těchto žácích vypracovávání úkolů, které jsou přílišně náročné na únavu, průběžně a dostatečně kontrolovat, zda zadaný úkol dělá dobře, ověřovat si, zda zadání nepotřebuje znovu zopakovat, dopřávat žákovi i kratší pauzu mezi jednotlivými úkoly, prokládat úkoly relaxačními chvilkami. *„Co se týče žáků se sníženým nadáním, u nich je rovněž přítomna snadná unavitelnost, je třeba brát v potaz, že tito žáci mají*

problém se zvládnutím abstraktního učiva. Pokud by nastalo, že by žáci příliš selhávali, je možnost se s vyučujícím domluvit, aby byli žáci vyzkoušeni z určitého tématu, na kterém se s vyučujícím domluví. Je třeba myslet na to, že jejich možnosti jsou snižené, učivo mnohokrát přesahuje jejich možnosti, je potřeba jim práci maximálně přizpůsobit, záleží podle individuálně dle diagnóz“ uvádí psycholožka.

V rámci rozhovoru se dostalo také na téma, jak psycholožka PPP hodnotí práci s těmito žáky ze strany vychovatelů DD. Psycholožka odpovídá následovně: *„S vychovateli DD je navázána dobrá vzájemná spolupráce. Pokud je třeba, s vychovateli, kteří mají dané dítě se SVP ve skupině, se domluvíme na konzultaci, kde probereme výsledky vyšetření. Vychovatelů se ptám, co se mu osvědčilo v práci s dítětem, jak vnímá nastavené PO jako ZZ, bavíme se na téma, co žák měl v doporučení zahrnuté doposud, co si myslí že je stále aktuální, a co by naopak bylo třeba přidat. Vychovatelé jsou vždy schopni říct, co bude v novém doporučení, tudíž vzájemná spolupráce je nevyhnutelná. To samé platí, pokud se u žáka vyskytuje nově nějaký problém, který je dlouhotrvající. Vše je ošetřeno dobrou komunikací mezi oběma stranami.“*

Autorku rovněž zajímalo, zda DD obdrží zvláštní doporučení jako školské zařízení: *„DD dostává doporučení, které je totožné se školou, rovněž i zprávu. Oba tyto dokumenty jsou v archivu u sociální pracovnice dětského domova a jsou součástí složky každého dítěte, které má PO na škole. Do doporučení zahrnují vždy krátké doporučení, které se týká domácí práce, tedy je třeba, aby vychovatel dbal na všechna specifika, která s vychovatelem následně prokonzultují a seznámím ho s ním.“* tvrdí psycholožka.

Dále popisuje, co vidí pro naplnění PO žáka jako to nejpodstatnější ze strany školy: *„Určitě se to týká možností školy, tudíž podmínky materiální, aby škola měla zabezpečený kvalitní personál, např. možnost aplikace asistenta pedagoga. Ředitel školy musí odpovídat a vytvářet odpovídající podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to v souladu s doporučením ŠPZ a vést s ním spolupráci.“* uvedla.

Tvrdí, že samostatné školy nebo třídy, které jsou zřízené dle § 16, odst. 9 školského zákona, musí samozřejmě splňovat počty dětí na skupinu a přizpůsobit vzdělání co nejvíce individuálním potřebám dítěte. *„Vzdělávání musí odpovídat jejich věku, příslušnému ročníku daného vzdělávacího programu a druhu žákova znevýhodnění, resp. speciálních vzdělávacích potřeb. Dále by na škole měla být zabezpečena výuka předmětů speciálně pedagogické péče, pokud to vyžadují žákovy potřeby. Žák by měl mít právo využívání kompenzačních a didaktických pomůcek a různých asistenčních informačních technologií, které jsou žákům v souladu s právní úpravou poskytovány bezplatně.“*

Psycholožka hodnotí ze svého subjektivního pohledu, zda doporučení dostatečně odpovídá potřebám dítěte: „*To se odvíjí od informací, které dostávám od vychovatelů, kteří mají jednotlivé děti přidělené a od školy, kam žák dochází. S vychovateli vykomunikuji, s jakými problémy se u dětí potýkají, co podle nich děti potřebují ve vzdělávání – vyplývá to také z výsledků vyšetření dítěte. S dětmi provádím jednotlivé subtesty – např. pokud se u dítěte vyskytuje snížená sluchová paměť, tak ve školní práci je potřeba, aby práce byla směřována na úkony, které se spíše zaměřují na zrak, aby něco viděl, a tudíž si to lépe zapamatoval. Takže se to odvíjí od toho, co se dozví vychovatel ze školy, co se my, jako poradna, dozvíme ze zprávy školy, zároveň se zajímám o to, jak to vnímají vychovatelé, reflektuji, co měl žák v minulém doporučení, zda je to potřeba, či některé PO je možné vyloučit, zda má dostatek času. Když dám příklad, u jednoho žáka jsem věděla, že nestihá dopisovat zápisy, domluvilo se tedy, že si zápisy ofotí od spolužáků a bude si to lepit do sešitu.*“

Dále hodnotí změny v rámci PO po novele v roce 2016: „*Pro nás nastala největší změna v tom, že se vůbec zavedly v roce 2016 nějaké stupně podpory, pro mě osobně bylo problém uchopit, do jakého stupně mám dané dítě se SVP zařadit. Nově se objevila také zpráva a doporučení, změny ve formuláři, výstupy, které byly navíc, organizace, personální podpora, i to, že škole se zpráva již dávat nebude. Dříve to bylo tak, že rodiče dávali do školy i zprávu. Do školy je tedy zasíláno pouze doporučení, a to datovou schránkou. Dále z novinek bylo např. to, že kdo má asistenta, bude ve 3. stupni. Byla jsem ztracená v tom, co jsou to metody, jak funguje hodnocení, že výstupy mohou mít snížené jen žáci s LMR. Začal se používat formulář, objevila se povinnost se školou konzultovat vyšetření, PPP kontaktuje školu a probírá dítě s ní. Objevil se nový pojem plán pedagogické podpory (PLPP), kdy škola danému žákovi vypracuje v 1. stupni PO PLPP, pokud nepomáhá, posílá se dítě do poradny. Nově se objevil systém Didanet, dříve postačoval jen formulář ve Wordu. V doporučení stačilo uvést jen závěr, zvolit úroveň nadání, pracovník se vyjádřil jen k tomu nejpodstatnějšimu.*“

Na závěr psycholožka odpovídá, jaké nedostatky spatřuje v úspěšném začleňování žáků do sociálního prostředí běžné základní školy: „*Takové nedostatky jsou preventivně ošetřeny výbornou spoluprací se školou, psycholožkou školy i psycholožkou DD. Pokud kdy nastal nějaký problém, např. u jedné dívky DD, kdy probíhalo ze strany spolužáků nějaké nehezké chování, výsměch atd. učitelka byla schopna ihned zakročit a danou situaci řešit, tudíž takové nedostatky jsou ihned zastaveny v zárodku díky maximální podpoře ze strany učitele. Zároveň apeluji na školu, že je třeba brát ohled na možnosti přípravy dětí, které jsou z DD. Přece jenom, není úplně v možnostech vychovatele, který má 6-8 žáků na rodinné skupině, aby s každým žákem individuálně seděl u učiva a precizně mu vysvětloval danou látku, upozorňuji a prosím*

učitele, aby vychovatele přílišně nezatěžovali s domácími úkoly. Vím také o tom, že vy jako vychovatelé jste zavedli každodenní čtení, kdy dohlížíte, aby si každé z dětí zvolilo knihu, kterou do určitého období musí přečíst. Každý večer vychovatel dohlídí, aby dítě např. jednu kapitolu z knihy přečetlo.“

Rozhovor 2

Následně autorka vedla rozhovor s psychologkou DD, kdy na úvod byla paní magistra autorkou práce dotázána na aktuální stav dětí s PO v dětském domově. *„K datumu 26. 1. 2023 máme v dětském domově celkovou kapacitu 48 lůžek, naplněnou na celkem 40 dětí, z toho 22 žáků má speciální vzdělávacími potřeby“* zamýšlí se psychologka.

Zároveň popisuje, jak probíhá proces takového aplikování PO od počátku, tvrdí že: *„Doporučení i zpráva je projednána na poradě spolu s hlavním vychovatelem, psychologkou a ředitelem dětského domova a také psychologkou PPP a sociální pracovníci. Doporučení i zprávu dostává dětský domov jako zákonný zástupce, tudíž je doporučení totožné s doporučením pro školu. Po konzultaci je zpráva spolu s doporučením založena v archivu dětského domova.“*

Psycholožka dále uvádí, jak je to s věkovým rozmezím dětí, které mají stanovené PO: *„Nejmladší z dětí, které má stanovené PO, je tříletá holčička, kterou jsme jako ústavní zařízení přijali v předchozím roce. Tato holčička je jednou z šesti sourozenců, se kterými sdílí prostory DD a navštěvuje předškolní zařízení, přesněji řečeno MŠ Logopedickou, kdy ve třídě mají sdíleného asistenta pedagoga. Naopak nejstarší z žáků je dívka, která je na odborném učilišti a studuje obor ošetrovatelka na pozici E, má snížené výstupy a 3. stupeň PO. Dále také chlapec s nastaveným 2. stupněm PO, který navštěvuje rovněž odborné učiliště, obor H na pozici kuchař – číšník.“*

V dětském domově jsou žáci, kteří mají různý stupeň PO, paní magistra po analýze struktury dětí dětského domova tvrdí následující: *„1. stupeň PO nemá nastavené žádné z našich dětí dětského domova, 2. stupeň PO má celkem 7 dětí, 3. stupeň 14 dětí a 4. stupeň PO má nastavený jeden žák, který navštěvuje speciální základní školu a momentálně je v 10. ročníku. Stupeň, který je nejčastěji aplikován, je tedy 3. stupeň PO.“*

Dále se autorka zaměřila na spolupráci se školami, kam žáci dochází a jak psychologka hodnotí komunikaci v rámci všech škol. Psycholožka odpovídá, že: *„se všemi školami, kam děti dochází, je vzájemná spolupráce a komunikace nastavená dobře. Na jednotlivých školách, v rámci školního poradenského pracoviště, jsem v pravidelném kontaktu se školním psychologem. O dětech komunikujeme způsobem, že si většinou jedenkrát měsíčně podáme informace o dítěti, u kterého je nějaký dlouhodobější problém, je to podle potřeby a závažnosti*

problému žáka. Výborně to máme nastavené se školní psychologkou jedné nejmenované ZŠ, kde jsme řešili přestup našich dětí. Podobně to vypadá také se školní psychologkou na další ZŠ, kde jsme v pravidelném kontaktu jednou do měsíce. Dále na ZŠ, kde je školní psycholog, s kterým máme pravidelné konzultace o žácích. “

Psycholožka dále uvádí na příkladu, jakým způsobem fungovala spolupráce na jedné ze základních škol: *„Výborně spolupracovala asistentka pedagoga, kterou měla přidělenou jedna dívka ZŠ z rodinné skupiny. V období covidu za ní asistentka dojížděla přímo do zařízení DD a podporovala ji při výuce. I před pandemií fungovala naprosto skvěle, zasilala našemu zařízení výčet informací, jak dívka fungovala, co ji dělalo obtíže, v čem naopak vynikala, co se jí v hodinách dařilo, takže jsme měli pravidelný přehled o tom, jak dívka v hodinách a celkově ve školním prostředí fungovala. “*

Dále v rámci rozhovoru byla pozornost věnována tomu, jak probíhá takový postup přijetí dítěte se SVP do školského poradenského zařízení: *„Já, jakožto psycholožka DD, podám žádost do PPP, do které zahrnu, zda dítě dochází ke mně na individuální terapii. Zároveň škola zašle dotazník do PPP, kdy paní magistra, která je na pozici psycholožky PPP, udělá s dítětem vyšetření, a poté to konzultuje se mnou, s vychovatelem, ředitelem a sociální pracovníci na poradě. Probíhá rozhovor, kdy vychovatel přispívá svými názory, jak to vidí on, co by dítěti ve vzdělávání pomohlo, popř. co by doplnil v rámci výuky. Jiný přístup je ale v rámci SPC, kteří žádost nechtějí. Samy speciální školy si většinou vše vyhodnocují samy. Kontakt může probíhat např. v rámci prodloužení doporučení, kdy se spolu s SPC domluvíme na termínu. Vychovatelé chodí např. 4x ročně do školy na konzultace, zahrnující i třídní schůzky. Co se týče problémových dětí, ty se probírají na každé velké poradě, která probíhá co 6 týdnů. Na této poradě se zhodnotí problémy dítěte, celkové chování dítěte v DD i mimo prostředí DD, hodnotí se kontakty s rodinou apod. Co se týče rodiny jednotlivých dětí, neuvědomují si, že by někteří z rodičů spolupracovali, či se vůbec zajímali o prospěch dítěte. “*

Na závěr psycholožka uvádí, zda spatřuje nějaké nedostatky v úspěšném začleňování dětí do sociálního prostředí běžné základní školy: *„V rámci nejmenované ZŠ jsme řešili šikamu žáků, kteří se dostali do pozice těch méně oblíbených z toho důvodu, že jsou z dětského domova. Probíhali různé nadávky apod., tito žáci byli po 5. třídě při přechodu na 2. stupeň přesunuti na jinou ZŠ. “*

Uvedla také, v čem spatřuje překážky v rámci vzdělávání a výchovy žáků ze strany pracovníků DD: *„Může to být náročné z toho důvodu, že vychovatelé mají více dětí na skupinách v porovnání s běžným rodinným prostředím, přesto můžu říct, že se vychovatelé snaží individuálně každému dítěti plnohodnotně věnovat. Např. náročnější to může být u žáků nižších “*

ročníků, tam je potřeba větší dohled, mladší žáci mají více úkolů, více čtení. V rámci předškolní přípravy jedné nejmenované MŠ žáci mají složku s materiály, kdy každý den děti dostávají domácí úkol.“

6.2 Kazuistiky

Kazuistika 1

Z důvodu ochrany osobních údajů autorka uvádí pouze fiktivní jména obou dívek.

Uvedení do problematiky

Katka se narodila v roce 2011 a žije v Dětském domově v Olomouci od roku 2015, kdy jí a jejím dvou sestrám byla nařízena ústavní výchova. Předtím holčičky byly umístěny v zařízení pro okamžitou pomoc, poté v dětském centru Ostrůvek. V roce 2017 bylo dívkám umístění v zařízení pro výkon ústavní výchovy prodlouženo. Jedna ze sester v roce 2018 podlehlá nádorovému onemocnění. Důvodů k nařízení ústavní výchovy bylo hned několik jako např. špatné bytové podmínky, časté stěhování rodičů s dětmi, zanedbávání péče o děti (nedostatečná péče zejména v souvislosti se zdravotním stavem dětí), hrubé chování k dětem, nedostatečná podpora vývoje dítěte. V péči matky jsou další dva sourozenci. V roce 2020 se rodiče vzali a odstěhovali se spolu se dvěma zbylými dětmi do azylového domu. Rozsudkem okresního soudu byla nařízena ústavní výchova i zbylým dvěma mladším sourozencům. Rodiče se proti rozsudku odvolali.

Osobní anamnéza

Katka je ze 4. těhotenství, 3. porod, v termínu (38. týden), Apgar 10-10-10, nekříšena, novorozenecký ikterus.

Rodinná anamnéza

Dívka je v péči dětského domova, jsou přítomny známky deprivace, s biologickou matkou je v kontaktu. Rodičům byly spolu se sestrou odebrány ještě v předškolním věku. V rodině psychiatrická zátěž – matka zdravá, u otce přítomna LMR, ze tří sourozenců, první sestra narozena v roce 2008, druhá narozena v roce 2009 – obě v péči DD Olomouc pro poruchy chování, ADHD. Jedna ze sester zemřela v roce 2018 pro nádorové onemocnění. Sestry mají také další dva sourozence ve věku 3 a 5 let, které jsou doposud v péči rodičů. Za dětmi dochází většinou matka. Občas si vezme dívky i na ubytovnu. Domluvit se s matkou není příliš

jednoduché, žije v iluzi, že ona dělá vše dobře a celý svět je proti ní. K dívkám se chová nestandardně, je plná napětí, povelů, nervozity, vyjadřuje se před nimi velmi nevhodně. Otec se kontaktů prakticky neúčastní. Rodiče nemají vyměřen příspěvek na úhradu péče podle zákona č. 109/2002 Sb.

Školní anamnéza

V předškolním zařízení se dívka zapojovala bez problému do kolektivním her. Postupem času v kolektivním zařízení nárůst problematičtějšího chování – poutá pozornost, prosazuje se křikem, agresivitou, nárůst dráždivosti, školka odmítala i přes doporučení asistenta pedagoga, přidělen až po zahájení školní docházky, zpočátku asistent pedagoga pro celou třídu – nadále častá nespolupráce, afektivní reakce, konflikty s dětmi, rivalita, po změně přístupu, zvýšení podílu individuálního vedení ze strany asistenta i vyučujícího postupně ubývá afektů, pozvolna se zapojuje do kolektivu. Ve škole mívá často problémy se soustředěním, často se rozčiluje. S dětmi je pravidelně v konfliktu. V afektu je hrubá a sprostá. Jinak je talentovaná na všechny sporty, obstojně maluje. Chodí do skautu a na mažoretky, ve škole do včelařského kroužku.

Sociální anamnéza

Ústavní výchova byla dívce nařizena v roce 2015. Předtím byla umístěna v zařízení pro okamžitou pomoc, poté pobývala v Dětském centru Ostrůvek, z něhož dle rozhodnutí soudu v roce 2015 byla přemístěna do DD v Olomouci, kde bydlí společně se svou starší sestrou. Mezi sestrami probíhají časté konflikty a hádky, ne vychází spolu dobře. Kontakt s rodiči velmi nepravidelný, dívka je s nimi ráda, se sestrou ne. U dívek je přítomná rivalita, starší sestra je pro své mentální postižení u rodičů více oblíbená pro větší ovlivnitelnost ze strany rodičů. Mladší sestra tak žárlí a vyžaduje se pozornosti. Rodiče mezi dívkami dělají rozdíly, např. starší sestru si brávají na svátky vánoční, mladší nikoliv. V roce 2022 prodělala dívka krátký pobyt v PL Šternberk pro problémové chování.

Katka je komunikativní, přátelská, sama je aktivní ve vyhledávání kontaktu, někdy se až moc dožaduje kontaktu, často nevhodně. Člověk se jí musí naplno věnovat. Pozornost je aktuálně docela kompenzována, dívka je medikována. Často mívá afekty i kvůli banalitám, když cítí nepravdu.

Zdravotní anamnéza

Dívka je v péči pedopsychiatra, momentálně medikována pro Hyperkinetickou poruchu – hyperkinetickou poruchu chování, která byla diagnostikována dle MKN-10 pod označením F 90.1.

Dg.:

Hyperkinetická porucha – hyperkinetická porucha chování

Farmakologická anamnéza

Concerta 36 mg 1-0-0

Tiapridal 100 mg ½-0-1

Cezera 5 mg 1-0-0

Doporučení ŠPZ s IVP

Závěry vyšetření žáka podstatné pro vzdělávání a pobyt žáka ve škole:

Psychologické vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně bylo realizováno z důvodu posouzení výukových a výchovných obtíží Kateřiny a také pro prodloužení doby podpory asistenta pedagoga. Jedná se o dívku s obtížemi ve škole. Katka je umístěna v dětském domově. Dívka je v péči pedopsychiatra, který diagnostikoval Poruchu aktivity a pozornosti. Z důvodu přetrvávajících problémů, a to především v oblasti hyperaktivity, impulzivity a pozornosti, je dívka medikována. Dívka na sebe často a ráda upoutává pozornost. Běžně se vyskytují afekty a výkyvy nálad v dívčím chování, to je také důvodem pro časté konflikty s ostatními spolužáky.

Psychologickým vyšetřením bylo zjištěno, že aktuální rozumové předpoklady dívky spadají do pásma podprůměru – oblast verbálně-produktivní je na hranici spodního průměru a výrazně převyšuje oblast názorově-logickou, která se nachází v hlubokém podprůměru. Výsledky vyšetření poukazují na nerovnoměrný kognitivní vývoj. Výraznější oslabení (pásma hlubokého podprůměru) zaznamenalo v oblasti pohotové vizuomotorické koordinace (souhra oko-ruka). V celkovém obraze se objevuje: motorický neklid, zvýšená unavitelnost, kolísání pozornosti, verbální komentáře, snížené zábrany, tendence k podceňování se.

Na základě výsledků vyšetření a všech zjištěných informací lze konstatovat, že se jedná o dívku se speciálními vzdělávacími potřebami vyžadujícími *3. stupeň podpůrných opatření*, individuální vzdělávací plán a personální podporu asistenta pedagoga.

Asistent pedagoga zajišťuje individuální přístup, vedení a kontrolu během pobytu škole, o přestávkách, v průběhu přesunů v ZŠ i mimo ZŠ (např. exkurze, divadlo) a ve družině, řeší

příp. konflikty a neshody s ostatními dětmi. Asistent pedagoga zajišťuje individuální přístup, podporu, vedení a kontrolu během výuky, zohledňuje projevy ADHD, pomáhá Kateřině s udržením pozornosti, motivuje ji při výkonu, zajišťuje ve třídě vstřícnou atmosféru a tím podporu inkluzi v kmenové třídě, dohlíží na to, aby Katka dostatečně na porozuměla pokynům, strukturuje práci, dohlíží, aby Katka střídala jednotlivé činnosti pro udržení pozornosti. Některé z pokynů lze využít i při práci s Katkou v zařízení DD. Důležité je, aby u Katky byla posilovány žádoucí způsoby chování, je třeba poskytovat oporu při neúspěchu, vést ke zvládnutí běžných denních situací (komunikace s autoritou i spolužáky, chystání se do výuky, načasování činností...), pravidelné zařazování relaxačních přestávek mezi činnostmi, rozvíjet sluchovou percepci (cvičit rytmizaci).

Z doporučení autorka vyzdvihuje metody výuky, které lze uplatnit v prostředí DD:

- nutné zajistit individuální přístup, podpora dohled při plnění a dokončování zadaných úkolů v hodině
- zohlednění projevů Poruchy aktivity a pozornosti, ke kterým patří také zvýšená dráždivost a výkyvy v prožívání
- důležitý je klidný, jednoznačný přístup s jasným a pevným nastavením hranic
- pomáhat s udržením pozornosti na dané úkoly, v příp. potřeby upozornit Katku na to, aby se soustředila, povzbuzovat ji k práci, připomínat instrukce nebo zopakovat pokyny (a ujišťovat se, že je pochopila), úkoly dělit na kratší a tím i lépe splnitelné, co nejvíce využívat názoru
- na změny upozorňovat v určitém časovém předstihu, poskytovat častější zpětnou vazbu, motivovat ji k plnění úkolů
- strukturovat práci, pro udržení pozornosti střídat jednotlivé činnosti, pomáhat s udržením přehledného pracovního místa, kde by měla mít vždy jen nezbytně nutné pomůcky
- posilovat žádoucí chování, opakovat a připomínat pravidla chování, být důslední v jejich dodržování, korigovat případné nevhodné projevy, všimnout si toho, co se povedlo a oceňovat i snahu
- poskytovat oporu při neúspěchu, pomáhat jí zvládnout frustraci v situacích, kdy musí odložit uspokojení potřeb
- při konfliktech s dětmi Katku zklidnit, opakovaně ji vysvětlovat, jak by se měla v určitých situacích chovat, při afektivní reakci zmírnit její projevy, v příp. potřeby ji

odvést, aby se zklidnila mimo skupinu dětí, následně ji vést k tomu, aby své chování napravila

- v situacích přetížení, dekoncentrace pozornosti nebo stavu afektu zařazovat oddechové pauzy
- poskytnout dostatek času na vypracování a kontrolu úkolů
- jasně strukturovat pokyny pro práci, vést k plnění zadaného úkolu
- využívat prvky pozitivní motivace
- při výraznějším neklidu nebo stavech emoční nevyrovnanosti je vhodnější ověřování znalosti odložit na později
- aktuální výsledky srovnávat s dřívějšími výkony žákyně, nikoli s výkony ostatních dětí
- zohlednit případné nevyrovnané výkony, v takových případech umožnit opravu známky

Kazuistika 2

Uvedení do problematiky

Sára se narodila v roce 2009, v roce 2010 byla přijata do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, od roku 2012 je umístěna v zařízení DD Olomouc, kde momentálně žije spolu se svými šesti vlastními sourozenci.

Osobní anamnéza

Z fyziologické gravidity, porod spontánní, záhlavím, po vybavení bez adaptačních potíží, ale masivně zkalená plodová voda, údajně 35+6, ale zdravá. Od porodu podány ATB. Porodní hmotnost 3370 g a 52 cm, apgar 9-9-10. Dívka měla nerovnoměrný psychomotorický vývoj – opoždění řeči. Co se týče nemocnosti, prodělala běžné dětské nemoci, ale výskyt vyšší nemocnosti. V péči alergologa, oftalmologa, pro hypermetropii a astigmatismus, a také ortopeda pro plochou nohu. Pro eufunkci štítné žlázy vyšetřena také endokrinologem. U holčičky přítomna porucha pozornosti a emoční labilita. V roce 2017 se začíná objevovat neorganická noční enuréza a enkopréza. Sára je jedním z deseti sourozenců, kdy celkem šest z nich je umístěno v DD, dva jsou v pěstounské péči, jeden z nich v adopci a desáté dítě, které je novorozené, má matka prozatím v péči.

Rodinná anamnéza

U obou rodičů je přítomný abusus alkoholu. O otci nejsou žádné informace, údajně žije na Slovensku, kde má trvalý pobyt. Neozývá se DD ani dětem. Matka žije momentálně

přechodně v azylovém domově pro matky s dětmi. Rodiče nebyli manželé. S matkou je dívka v kontaktu sporadicky, se zbylými sourozenci, kteří nejsou umístěni v DD, v kontaktu není. Matka žije každou chvíli někde jinde, bývá opakovaně vyhazována z bydlení. Pravděpodobnost návratu dětí zpět do rodiny je mizivá, hrozí odebrání i posledního, novorozeného dítěte. Děti v její péči byly zaostalé a zanedbané, takže se nepředpokládá zlepšení.

Školní anamnéza

Dívka navštěvovala mateřskou školu od svých 3 let, kde se začaly objevovat potíže s adaptací. Po předškolním vzdělání nastoupila s odkladem školní docházky na ZŠ logopedickou pro opožděný vývoj řeči. Od roku 2017 je vzdělávána v ZŠ Svatoplukova. Ve škole s ní jsou problémy, co se týče chování k dětem i učitelům, provokuje spolužáky, je vzdorovitá.

Sociální anamnéza

Jeden z vychovatelů popsal dívku následovně: „*Sára v domově ráda manipuluje s ostatními, bývá trucovitá a náladová. Ráda provokuje a má radost z reakcí druhých, dokáže být ale milá a pracovitá. Chodí do mažoretek a tanečního kroužku.*“ Autorka tuto výpověď může potvrdit svými slovy: „*Sára umí být velice nápomocná a starostlivá, hezky se dokáže starat o svou nejmladší tříletou sestřičku, ale pokud se jí něco nelíbí, nebojí se to dát upřímně najevo. Chování Sáry je hodně ovlivněno její momentální náladou, někdy dokáže být milá, komunikativní a usměvavá, jindy bývá dost trucovitá a náladová, jak již bylo zmíněno výše.*“

Zdravotní anamnéza

Dívka navštěvuje logopedii pro opožděný řečový vývoj v rozsahu půl roku. Je rovněž v péči pedopsychiatra pro Poruchu aktivity a pozornosti (ADHD), socializovanou poruchu chování, subnormní intelekt, neorganickou enkoprézu odeznělou.

Dg dívky:

Dívka byla diagnostikována pro Jiné poruchy chování a emocí s obvyklým nástupem v dětství a dospívání – Neorganická enuréza, dle MKN-10 pod označením F 98.0.

Porucha aktivity a pozornosti

Socializovaná porucha chování, subnormní intelekt

Stp. borrelióze, opakovaně přeléčení ATB pro vzestup protilátek

Stp. akutní tortikolis

Neorganická enkopréza odeznělá

Farmakologická anamnéza

Zoloft 50 mg 1/2-0-0

Uroxal 1-0-1

Minirin 120 mg 0-0-1

Cezera 1 tbl.ráno při rýmě nebo kašli

Doporučení ŠPZ bez IVP

Závěry vyšetření žáka podstatné pro vzdělávání a pobyt žáka ve škole:

Psychologické vyšetření proběhlo v červnu 2018 během hospitalizace v PL Šternberk. Vyšetřením bylo zjištěno nadání odpovídající rozhraní pásma průměru s podprůměrem. Podprůměrné výkony byly zaznamenány v oblasti početních dovedností a numerických schopností a všeobecné informovanosti. Dívka má strach v neznámých situacích, je závislá na okolí, pocit slabosti kompenzuje sociálně dominantním chováním. Aktuálním speciálně pedagogickým vyšetřením zjištěno pomalé tempo hlasitého čtení, zvýšená chybovost a snížené porozumění čtenému. Písemný projev je tempem pomalejší, s mírnou specifickou chybovostí a méně úpravným písmem. Z percepčně-motorických funkcí je oslabena sluchová analýza, sluchově-pohybová koordinace a jemná motorika. Zkouška zrakově-pohybové koordinace a grafomotoriky (překreslování geometrických tvarů) byla provedena ledabyly. Na školních výkonech se může podepsat nechuť spolupracovat a odbýt zadanou práci.

Z doporučení autorka vyzdvihuje metody výuky, které lze uplatnit v prostředí DD:

- respektovat pomalejší tempo čtení –navyšovat čas na načtení zadání úkolů a kontrolu svojí práce, dále na písenné úkoly v kombinaci se čtením (přepisy, opisy, doplňování do tabulek apod.)
- pokračovat v podporování budování vztahů s ostatními dětmi, pomáhat jí řešit příp. konflikty
- brát ohled na pracovní charakteristiky dívky a na aktuální stav (příp. chyby z nepozornosti), při výraznějším neklidu nebo stavech emoční nevyrovnanosti je vhodnější ověřování znalosti odložit na později
- aktuální výsledky srovnávat s dřívějšími výkony žákyně, nikoli s výkony ostatních dětí

- aktuální výsledky srovnávat s dřívějšími výkony žákyně, nikoli s výkony ostatních dětí
- zohlednit případné nevyrovnané výkony, v takových případech umožnit opravu známky

Zpráva ŠPZ, která je přílohou této práce, obsahuje doporučení pro domácí práci, které autorka zmiňuje:

Doporučení pro domácí práci:

Pravidelně (5-10 min/denně) trénovat hlasité čtení. Vybírat jednodušší literaturu např. Dyslektická čítanka pro 4. ročník Z. Michalová. Netlačit na rychlost, ale na správnost přečtených slov. Zjišťovat porozumění – vždy po určitém úseku se Sáry zeptat, o čem četla. Zásada je cvičit oslabené oblasti pravidelně, ideálně denně, ale jen několik minut. Bude vhodné pojmenovat, že to jsou úkoly navíc a práci na nich odměňovat.

Doma trénovat sluchovou analýzu, tzn. rozklad slov na písmena a syntézu tzn. skládání písmen do slov (dospělý řekne P-E-S a Sára řekne PES) a naopak. Vhodné je postupně zvyšovat náročnost a délku slov. Upozornit dívku zvláště v případě časté chyby – záměny M-N.

Rozvíjet oblast sluchově-pohybové koordinace – opakovat jednoduché rytmické sestavy (např. na bzučáku, dětských klávesách atp.), zapisovat slova po slabikách pomocí čárek a teček, vyzkoušet Morseovu abecedu, postupně vést Sáru.

Podporovat Sáru v budování vztahů s ostatními dětmi, pomáhat jí řešit příp. konflikty sociálně přijatelným způsobem.

6.3 Schéma

Tabulka 1 INDIKÁTORY SPOJENÉ S RODINOU ŽÁKA A JEJÍM SOCIOKULTURNÍM STATUSEM

	Spolupráce se zákonným zástupcem (DD)	Absence ve výuce	Omezení z důvodu kulturní odlišnosti
	DD se školou spolupracuje a ke spolupráci motivuje i dítě. Vychovatelé docházejí na třídní schůzky, neúčast omlouvají reagují na výzvy pedagoga, pravidelně kontrolují žákovskou knížku, omlouvají absence a pravidelně zajišťují adekvátní domácí přípravu žáka. Žák má obvykle splněné domácí úkoly, má potřebné pomůcky, učebnice a sešity podle svého rozvrhu.	Žákova docházka do školy je bezproblémová, případná absence žáka ve výuce má relevantní příčiny a je vychovatelem řádně omluvena.	Žák se účastní veškerých vzdělávacích aktivit. Nejeví známky výrazně zvýšené nepohody v souvislosti s kulturně citlivými tématy v rámci probíraného učiva ve škole.
Dívka č. 1	ANO	ANO	ANO
Dívka č. 2	ANO	ANO	ANO

Tabulka 2 INDIKÁTORY POPISUJÍCÍ INTERPERSONÁLNÍ CHARAKTERISTIKY
ŽÁKA

	Jednání a chování žáka ve škole	Vztah k autoritě	Začlenění do kolektivu
Dívka č. 1	<p>STUPEŇ 2</p> <p>V jednání žáka pravidelně sledujeme rušivé zvýšení nebo snížení aktivity, dráždivost, přecitlivělost, denní snění. Žák se např. nezapojuje do činností bez opakované pobídky učitele, není ochoten spolupracovat se spolužáky, jedná v rozporu s pravidly chování ve škole, v krizových situacích se uchyluje k agresii.</p>	<p>STUPEŇ 1</p> <p>Žák vykazuje častější problémy s respektováním autority. Objevuje se u něj vzdor, nekázeň či odmítání plnění zadaných úkolů. Nevhodné projevy žáka ve třídě působí rušivě, ale nepřerůstají v závažnější konflikty s pedagogem, po opakovaném upozornění žák svůj přístup koriguje. Příčinou může být specifické sociokulturní zázemí žáka, nedůvěra k danému pedagogovi, nezvládnutí míry zátěže.</p>	<p>STUPEŇ 2</p> <p>Žák je v některých situacích pravidelně vyloučený z kolektivu nebo je dlouhodobě přijímán jen několika spolužáky. Kontakt s některými spolužáky udržuje jen formálně v přítomnosti dospělého, případně s jeho pomocí. Obtíže v začlenění do kolektivu žáka omezují a mají zjevný negativní dopad na jeho sebepojetí nebo na jeho chování, případně na jeho studijní výsledky.</p>
Dívka č. 2	<p>STUPEŇ 1</p> <p>V chování žáka se častěji objevují nestandardní projevy, které působí rušivě nebo vyžadují zvýšenou pozornost pedagoga.</p>	<p>STUPEŇ 1</p> <p>Žák vykazuje častější problémy s respektováním autority. Objevuje se u něj vzdor, nekázeň či odmítání plnění</p>	<p>STUPEŇ 1</p> <p>Žák se ve skupině odlišuje (mateřským jazykem, chováním, názory, oblečením), ale s podporou pedagoga je vrstevnickou skupinou</p>

	<p>Žák např. opakovaně porušuje nastavená pravidla, objevují se u něj drobné prvky agresivního chování, úzkostnosti, negativismu, situací neodpovídajících reakcí. S podporou pedagoga je však žák schopný reakce utlumit a zmírnit jejich dopad jak do oblasti vztahů se spolužáky, tak do svých studijních výsledků.</p>	<p>zadaných úkolů. Nevhodné projevy žáka ve třídě působí rušivě, ale nepřerůstají v závažnější konflikty s pedagogem, po opakovaném upozornění žák svůj přístup koriguje. Příčinou může být specifické sociokulturní zázemí žáka, nedůvěra k danému pedagogovi, nezvládnutí míry zátěže.</p>	<p>celkově spíše přijímaný. S dopomocí učitele se úspěšně zapojuje do skupinových činností a navazuje a udržuje kontakty s většinou spolužáků, ač mu to bez této dopomoci může činit mírné obtíže.</p>
--	--	--	--

Tabulka 3 INDIKÁTORY POPISUJÍCÍ INTRAPERSONÁLNÍ A OSOBNOSTNÍ CHARAKTERISTIKY ŽÁKA

	Sebepojetí	Motivace ke vzdělávání	Pracovní tempo a únava	Znalost vyučovacího jazyka	Pracovní návyky a samostatnost ve výuce	Pozornost	Kognitivní výkon
Dívka č. 1	STUPEŇ 2 Výrazná tréma, dlouhé úzkostné váhání před zahájením činnosti, nezvládání konfliktů.	STUPEŇ 2 Opakovaný nezáměr o svůj prospěch či nechuť k učení a ke škole.	OPTIMÁLNÍ STAV Žák přichází do školy odpočatý a v celkové fyzické i psychické pohodě. Nejsou u něj viditelné známky nadměrné únavy ráno ani v průběhu vyučování. U žáka se projevují běžné známky únavy spojené s jeho biorytmem. Zvýšenou únavu u žáka lze pozorovat jen výjimečně a měla by být logicky zdůvodnitelná (např. žák je po nemoci).	STUPEŇ 1 Slovní zásoba, porozumění či vyjadřování žáka je nižší, vzhledem k věku žáka. Projevy např. v pravopise, porozumění pokynu nebo zadání, v řešení slovních úloh z matematiky, ve slohu, v překladu do cizího jazyka, v samostatném plynulém vyjadřování při zkoušení před tabulí apod. Je dobře kompenzovatelná např. zopakováním a dovysvětlením významu slova, názorným příkladem, gramatickými	STUPEŇ 1 Žák potřebuje větší dohled a dopomoc učitele pro nedosahování plné samostatnosti v dílčích činnostech, které již většina spolužáků zvládá poměrně snadno. Žák má obtíže s dodržemím složitějších instrukcí a postupů zahrnujících více po sobě jdoucích kroků. Mívá obtíže s plánováním činnosti. Nejedná se přitom o důsledek sníženého	STUPEŇ 2 Žák má takové potíže v jedné nebo několika dílčích složkách pozornosti, že významněji dopadají na jeho studijní výsledky v několika předmětech. Ještě však závažněji nenarušují jeho soběstačnost ve výuce. Žák např. méně kvalitně vnímá některé úseky výkladu, pravidelně pracuje s chybami kvůli nezohlednění všech informací ze zadání úkolu,	STUPEŇ 1 Žák má po delší dobu dílčí obtíže v některé složce kognice. Častěji selhává např. v práci, která závisí na schopnosti představit si zapamatované před očima, v orientaci ve vizuálně-prostorových schématech, v porozumění , při samostatné volbě řešení úkolu, ve schopnosti verbalizovat své vědomosti. Do stupně zařazujeme i žáky, kteří přicházejí

				<p>pomůckami, uzpůsobením podoby prověřování znalostí a podobnými jednoduchými intervencemi učitele.</p>	<p>nadání na konkrétní činnost.</p>	<p>nezvládá rozdělování pozornosti při úkonech, jako je opis z tabule apod.</p>	<p>zanedbání v myšlenkovém a řečovém vývoji z rodiny.</p>
Dívka č. 2	<p>STUPEŇ 1 Podceňuje své možnosti, znalosti, schopnosti.</p>	<p>STUPEŇ 2 Opakovaný nezáměr o svůj prospěch či nechuť k učení a ke škole.</p>	<p>OPTIMÁLNÍ STAV Žák přichází do školy odpočatý a v celkové fyzické i psychické pohodě. Nejsou u něj viditelné známky nadměrné únavy ráno ani v průběhu vyučování. U žáka se projevují běžné známky únavy spojené s jeho biorytmem. Zvýšenou únavu u žáka lze pozorovat jen výjimečně a měla by být logicky zdůvodnitelná (např. žák je po nemoci).</p>	<p>STUPEŇ 1 Slovní zásoba nebo celková úroveň porozumění či vyjadřování žáka je nižší, než bychom očekávali vzhledem k věku žáka. Snížená úroveň jazykových kompetencí se projevuje např. v pravopise, porozumění pokynu nebo zadání, v řešení slovních úloh z matematiky, ve slohu, v překladu do cizího jazyka, v samostatném plynulém vyjadřování při zkoušení před tabulí apod.). Je</p>	<p>STUPEŇ 1 Žák potřebuje větší dohled a dopomoc učitele v rámci samostatnosti. Žák má obtíže s dodržemím složitějších instrukcí a postupů zahrnujících více po sobě jdoucích kroků. Mívá obtíže s plánováním činnosti. Nejedná se přitom o důsledek sníženého nadání na konkrétní činnost (např. o potíže u šplhu).</p>	<p>STUPEŇ 1 Žák má potíže v některé dílčí složce pozornosti. Potíže vedou k občasnému selhání v jasně ohraničených činnostech a dají se poměrně dobře kompenzovat drobnými zásahy učitele a malými úpravami ve výuce, způsobu zadávání a ověřování práce. Potíže se významněji neodrážejí na celkových studijních výsledcích žáka.</p>	<p>OPTIMÁLNÍ STAV Žák přiměřeně věku vnímá a chápe nové i již známé informace. Zapamatuje si přibližně stejně věci jako jeho spolužáci, tvořivě o svých poznacích uvažuje a dokáže je s postupující m učením prakticky uplatnit i v jiných situacích, než ve kterých se je naučil původně. Rozumí informacím bez ohledu</p>

				<p>však poměrně dobře kompenzovatelná např. zopakováním a dovysvětlením významu slova, názorným příkladem, gramatickými pomůckami, uzpůsobením podoby prověřování znalostí a podobnými jednoduchými intervencemi učitele.</p>			<p>na jejich vstupní modalitu (zda je slyšel, viděl, cítil, četl.). Dokáže své myšlenky slovně zprostředkovat druhým úměrně svému věku.</p>
--	--	--	--	---	--	--	---

Tabulka 4 MATERIÁLNÍ PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKA

	Výživa	Ošacení	Hygiena	Pomůcky
	Žák pravidelně nosí svačiny (poskytnou peníze na svačinu apod.), v době oběda se pravidelně stravuje.	Žák chodí do školy čistý a upravený, jeho oblečení i obuv odpovídají aktuálnímu počasí. Pokud má žák nedostatečné oblečení, není důvodem finanční nouze či nepéče ze strany rodiny, ale např. žákovo zapomínání nebo snaha o módní extravaganci.	Žák dodržuje základní hygienické návyky úměrně svému věku (dodržuje pravidla při užívání toalety, pečuje o své tělo, vlasy a chrup).	Žák má na výuku všech předmětů z domova zajištěny požadované funkční pomůcky (sešity, učebnice, psací, výtvarné a rýsovací náčiní, převlečení a přezutí na tělocvik apod.). Žák nezapomíná pomůcky.
Dívka č. 1	ANO	ANO	ANO	STUPEŇ 1 Žák tyto pomůcky z domova zajištěné má, ale opakovaně je do školy nenosí pro zapomínání nebo pro nedostatečnou kontrolu ze strany rodičů. Žák sice pomůcky má a do školy nosí, ale potřebuje opakovanou podporu okolí, aby si je dokázal připravit na výuku (např. je sám nenajde v aktovce).
Dívka č. 2	ANO	ANO	ANO	ANO

Tabulka 5 ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST V OBDOBÍ PRVNÍCH LET DOCHÁZKY DO ŠKOLY

	Připravenost na školní docházku – sebeobsluha a samostatnost ve výuce	Připravenost na školní docházku – dílčí funkce	Připravenost na školní docházku – zvládnání myšlenkových operací
Dívka č. 1	<p>STUPEŇ 2</p> <p>Žák není schopný se samostatně připravit na výuku, neorientuje se v rozvrhu výuky. Žák při přípravě na jednotlivé vyučovací hodiny potřebuje větší podporu učitele nebo spolužáků.</p>	<p>STUPEŇ 2</p> <p>Žák má závažnější deficity v jedné nebo více oblastech. V některých typech činností již žák nezvládá pracovat přiměřeně svému věku – např. píše s velkým množstvím chyb, obtížně spojuje písmena při čtení do slabik, ztrácí se v číselné řadě apod. Obtíže mu však nebrání ve zvládnutí učiva daného předmětu jiným způsobem (např. dokáže dílčí úkony zrealizovat popořadě, přestože je nedokáže v činnosti vzájemně propojit) a lze je do velké míry kompenzovat dopomocí učitele, intenzivnější reedukací a volbou vhodných metod zprostředkování a ověřování učiva.</p>	<p>STUPEŇ 2</p> <p>Žák si novou látku osvojuje zřetelně pomaleji než zbytek třídy nebo má výraznější problémy pochopit náročnější učivo v některém předmětu (typicky v matematice). Žák si nepropojuje si nové údaje se staršími, učí se chaoticky, bez rozpoznání podstatných bodů učiva, nechápe příčinné souvislosti apod. Dokáže však dobře profitovat z individualizované práce s dospělým – pod intenzivnějším vedením dospělého (zejm. při samostatné práci s učitelem) dosahuje pokroků.</p>
Dívka č. 2	<p>STUPEŇ 1</p> <p>Žák nedosahuje plné samostatnosti v přípravě na výuku (neorientuje se v rozvrhu nebo si nedokáže včas připravit potřebné učební materiály a pomůcky), nedostatky se přitom projevují občas, ale</p>	<p>STUPEŇ 2</p> <p>Žák má závažnější deficity v jedné nebo více oblastech. V některých typech činností již žák nezvládá pracovat přiměřeně svému věku – např. píše s velkým množstvím chyb, obtížně spojuje písmena při čtení</p>	<p>STUPEŇ 1</p> <p>Žák musí na pochopení výkladu učitele dlouhodobě vynakládat zvýšené úsilí. Může z domova přicházet vybaven menší znalostní základnou a nižší slovní zásobou, které vedou ke zvýšené potřebě</p>

	<p>opakovaně. Na pokyn učitele či spolužáků žák adekvátně reaguje (připraví si, co potřebuje, přesune se do jiné učebny apod.).</p>	<p>do slabik, ztrácí se v číselné řadě apod. Obtíže mu však nebrání ve zvládnutí učiva jiným způsobem (např. dokáže dílčí úkony zrealizovat popořadě, přestože je nedokáže v činnosti vzájemně propojit) a lze je do velké míry kompenzovat dopomocí učitele, intenzivnější reedukací a volbou vhodných metod zprostředkování a ověřování učiva.</p>	<p>konkretizace a názornosti, pro pochopení některých souvislostí potřebuje více času a déle mu trvá zautomatizování nových poznatků. Dobře však reaguje na názornější formy zprostředkování učiva, důkladnější vysvětlení se zohledněním aktuální úrovně znalostí a vědomostí nebo na stimulaci učitelem k postupnému nacvičení pokročilejších strategií řešení problémů.</p>
--	---	--	--

7 Diskuze

Autorka práce v průběhu zkoumání zjistila informace, které jsou klíčové pro tento výzkum. Za nejdůležitější fakt pokládá skutečnost, že doporučení i zprávu, které vydá PPP jako školské poradenské zařízení, dostává dětský domov, který je veden jako zákonný zástupce, tudíž je doporučení totožné s doporučením pro školu. Žák má nárok na PO rovněž ve školském zařízení, kterým DD, a to dle přílohy č. 5 k vyhlášce č. 27/2016 Sb. DD by měl tedy správně dostávat doporučení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve školském zařízení podle této přílohy (Vyhláška č. 27/2016 Sb.), což se v tomto případě neděje.

Psycholožka PPP v rozhovoru uvedla, že doporučení pro školu i zpráva pro DD čili zákonného zástupce, jsou projednány na poradě spolu s hlavním vychovatelem, psycholožkou, ředitelem dětského domova a sociální pracovníci, což autorka považuje jako nedostačující. Do doporučení ŠPZ bývá vždy zahrnuto krátké vedení pro domácí práci, ale už jen proto, že tyto děti s PO jsou většinou problémové a mezi těmito dětmi je velmi vysoký věkový rozdíl, je toto krátké vedení nedostačující. Nejmladší z dětí, které má stanovené PO, je tříletá holčička, a naopak nejstarší je dívka studující na odborném učilišti, která má snížené výstupy a 3. stupeň PO, tudíž je autorka toho názoru, že každé z dětí nevyhnutelně vyžaduje individuální přístup ze strany vychovatelů a metodické vedení ze strany ŠPZ. Nejčastěji aplikovaný stupeň je 3. stupeň PO a nejvíce vyskytující se diagnóza u těchto dětí je ADHD, porucha pozornosti nebo snížené nadání. Takové diagnózy zahrnují závažnější specifické projevy a dle slov autorky je vypracovaná metodika ze strany ŠPZ nezbytná. V doporučení pro školu jsou uvedena specifika právě ze strany učitele, ze strany vychovatelů nikoliv.

Druhá vedlejší výzkumná otázka byla jakým způsobem limituje děti prostředí dětského domova z hlediska domácí přípravy v rámci vzdělávání. Sama psycholožka PPP tvrdí, že vzdělávání a výchova žáků ze strany vychovatelů může být náročná z toho důvodu, že vychovatelé mají více dětí na skupinách v porovnání s běžným rodinným prostředím. Autorka vyzdvihuje, že psycholožka PPP upozorňuje školu na to, aby brala ohled na možnosti přípravy dětí, které jsou z DD. Přece jenom, není úplně v možnostech vychovatele, který má 6-8 žáků na rodinné skupině, aby s každým žákem individuálně seděl u učiva a precizně mu vysvětloval danou látku, upozorňuje a prosí učitele, aby vychovatele příliš nezatěžovali s domácími úkoly. Děti, které pobývají v dětském domově mají také horší podporu ve školní přípravě. Domácí příprava na další den školy probíhá většinou hromadně ve větším počtu dětí, nejčastěji ihned po příchodu ze školy bez možnosti odpočinku, a je založena na samostatnosti dětí – vychovatel je k dispozici pouze tehdy, pokud potřebuje klient s něčím poradit. Iniciativa musí

vyjít od klientů samotných – v tom je zásadní rozdíl ve srovnání s výchovou v běžné rodině (Myšková et al., 2015).

Autorka se přidává se svým názorem a výše zmíněné podtrhuje: „*Příprava dětí na výuku probíhá ihned po příchodu ze školy, aby vychovatel stihl rozložit čas mezi všechny děti, které má na skupině. Příprava ale probíhá individuálně, buď na pokoji dětí, nebo na vychovatelně, kde má dítě na práci klid a vychovatel má tak dohled nad prací dítěte. Je pravda, že pokud dítě vše zvládá, je necháváno samostatnosti. Nad problémovými dětmi a dětmi, které neprospívají s nejlepšími výsledky, je zaměřena větší pozornost. U takových dětí ale mají vychovatele navázanou spolupráci s třídním učitelem, se kterým jsou pravidelně v kontaktu a poskytují si o problémových dětech informace, u ostatních dětí to funguje stejně, ale méně pravidelně.*“

Autorka následkem zpracování kazuistik docílila získání informací o dvou autorkou sledovaných dívkách. První z dívek vyžaduje *3. stupeň podpůrných opatření, individuální vzdělávací plán a personální podporu asistenta pedagoga*. Dívka je v péči pedopsychiatra, který diagnostikoval poruchu aktivity a pozornosti. Ve vzdělávání se objevuje častá nespokojenost, afektivní reakce, konflikty s dětmi, rivalita, výkyvy nálad. Ve škole mívá často problémy se soustředěním, často se rozčiluje. Dívka na sebe často a ráda upoutává pozornost. V rámci vyšetření v PPP bylo zjištěno *motorický neklid, zvýšená unavitelnost, kolísání pozornosti, verbální komentáře, snížené zábrany, tendence k podceňování se*.

Druhá dívka vyžaduje *2. stupeň podpůrných opatření bez IVP* a je rovněž v péči pedopsychiatra pro poruchu aktivity a pozornosti, dále socializovanou poruchu chování, subnormní intelekt, neorganickou enkoprézu odeznělou. V domově ráda manipuluje s ostatními, bývá trucovitá a náladová. Dívka má strach v neznámých situacích, je závislá na okolí, pocit slabosti kompenzuje sociálně dominantním chováním. Provokuje spolužáky, je vzdorovitá. Dívka navštěvuje logopedii pro opožděný řečový vývoj. Je těžké ji motivovat do práce, nechce spolupracovat. V rámci vyšetření v PPP bylo zjištěno *pomalé tempo, zvýšená chybovost a snížené porozumění, oslabena sluchová analýza, sluchově-pohybová koordinace a jemná motorika*.

Na základě provedených kazuistik autorka zjistila, že obě dívky mají poruchu aktivity a pozornosti, obtíže ve škole, odmítají spolupracovat, mají konflikty se spolužáky, jsou vzdorovité a mají tendence se podceňovat. Následkem vyhodnocení schématu autorka došla k závěru, že dívky mají obtíže hned v několika oblastech, které posuzovací schéma udává. Autorka vyzdvihla několik oblastí, která jsou u těchto dětí klíčová. Obě dívky spadají do 2. stupně hned ve dvou oblastech, a to v oblasti: *Motivace ke vzdělání* a *Připravenost na školní docházku – dílčí funkce*.

U dívek se objevuje opakovaný nezájem o svůj prospěch či nechut' k učení a ke škole a chybí jim **Motivace ke vzdělávání**. Nejčastěji zmiňovaná potřeba, kterou uváděl vzorek ve výzkumu (Martin & Jackson, 2002) bylo, aby se dítěti dostalo pozitivního povzbuzení od nejbližších osob. 74 % účastníků zdůraznilo zásadní význam toho, aby vychovatelé v rezidenční péči projevovali aktivní zájem o jejich vzdělávání a poskytovali jim podporu a povzbuzení, aby se jim dobře dařilo. Jeden z účastníků říká: „*Jde o to, aby zaměstnanci povzbuzovali a zajímali se o děti, o které se starají, a i v případě, že dítě není motivováno, tak se je snažili přimět dělat to nejlepší.*“ Mnoho účastníků pocítilo mimořádně nízká očekávání a nezájem o vzdělávání ze strany personálu v DD. Jedna z účastnic tvrdí, že když čehokoli dosáhla, bylo to výhradně jejím vlastním úsilím, její dětský domov neudělal nic, aby pomohl: „*Potřebovala jsem, aby tam pro mě byl někdo, kdo by mě pochválil, když jsem něco udělala správně, nedošlo k žádnému povzbuzení. V institucích, jako jsou dětské domovy, chybí jednoduché věci, jako je povzbuzení, emocionální podpora.*“ (Martin, Jackson, 2002).

Děti, které vyrůstají v dětském domově, nemají přístup přirozeného vzoru, tedy rodičů, jsou zároveň odstrihnuty od motivace být lepší. Někteří mají naopak motivaci, že nechtějí být jako jejich rodiče. Děti jsou do DD často přijímány pozdě a se značným vývojovým zpožděním. 1/3 celkového počtu těchto dětí končí ve zvláštní škole, hodně těchto dětí se dají charakterizovat jako živé, objevují se i romské děti. Může se stát, že na základních školách nezvládají hyperaktivitu, neumějí s ní pracovat, a tak je žák jednoduše přesunut na zvláštní školu (Dolejší, 2017).

Obě dívky mají závažnější deficity v jedné nebo více oblastech **Přípravenosti na školní docházku** – např. píše s velkým množstvím chyb, obtížně spojuje písmena při čtení do slabik, ztrácí se v číselné řadě apod. Obtíže ani jedné z nich však nebrání ve zvládnutí učiva daného předmětu jiným způsobem a lze je do velké míry kompenzovat dopomocí učitele, intenzivnější reedukací a volbou vhodných metod zprostředkování a ověřování učiva.

U **Jednání a chování ve škole** jedné z dívek autorka pravidelně sleduje rušivé zvýšení nebo snížení aktivity, dráždivost, přecitlivělost, denní snění, nezapojuje do činností bez opakované pobídky učitele, není ochotna spolupracovat se spolužáky, jedná v rozporu s pravidly chování ve škole, v krizových situacích se uchyluje k agresi.

Co se týče oblasti **Začlenění do kolektivu**, jedna z dívek je pravidelně vyloučena z kolektivu nebo je dlouhodobě přijímána jen několika spolužáky. Obtíže v začlenění do kolektivu žáka omezují a mají zjevný negativní dopad na jeho sebepojetí nebo na jeho chování, případně na jeho studijní výsledky.

V oblasti **Sebepojetí** se u dívek se objevuje výrazná tréma, dlouhé úzkostné váhání před zahájením činnosti, nezvládání konfliktů. Překážkou u dětí, které vyrůstají v dětských domovech z hlediska školní úspěšnosti, může být i větší sklon k tomu, zpochybňovat sám sebe (Ptáček, 2011). Děti tím pádem mívají nízké sebehodnocení, což může narušovat jejich prospěch.

V oblasti **Pozornost** se objevují potíže v jedné nebo několika dílčích složkách pozornosti, např. dívka méně kvalitně vnímá některé úseky výkladu, pravidelně pracuje s chybami kvůli nezohlednění všech informací ze zadání úkolu, nezvládá rozdělování pozornosti při úkonech, jako je opis z tabule apod.

Co se týče **Přípravenosti na školní docházku** v rámci sebeobsluhy a samostatnosti ve výuce, jedna z dívek není schopna samostatně se připravit na výuku, neorientuje se v rozvrhu výuky, při přípravě na jednotlivé vyučovací hodiny potřebuje větší podporu učitele.

V oblasti **Přípravenosti na školní docházku** v rámci zvládání myšlenkových operací, si novou látku jedna z dívek osvojuje zřetelně pomaleji, než zbytek třídy nebo má výraznější problémy pochopit náročnější učivo v některém předmětu (typicky v matematice), nepropojuje si nové údaje se staršími, učí se chaoticky, bez rozpoznání podstatných bodů učiva, nechápe příčinné souvislosti apod. Dokáže však dobře profitovat z individualizované práce s dospělým – pod intenzivnějším vedením dospělého dosahuje pokroků.

Mezi mnoha dětmi, které jsou znevýhodněné prostředím dětského domova, má právě toto prostředí pravděpodobně nejzávažnější důsledky pro jejich budoucí životní šance a tím je nízké dosažené vzdělání. Autorka uvádí výzkum za téměř dvacet let, který ukazuje, že děti v ústavní a pěstounské péči postupně zaostávají za těmi, kteří žijí s vlastními rodinami. Mnohdy tyto děti opouštějí školu s nízkou kvalitací, pokud vůbec nějakou. Sociální pracovníci, kteří se podíleli na vzdělávání dětí, projevovali malý zájem o vzdělávací pokroky dětí, za které zodpovídali. Poznatky ze studie mladých lidí, kteří byli dříve v péči dětského domova a podařilo se jim být úspěšnými ve vzdělávání, potvrzují, že vzdělání má zásadní význam pro kvalitu jejich dospělého života. Studie naznačuje, že v současné době těmto dětem systém péče spíše klade do cesty další překážky, než aby vynakládal zvláštní úsilí na kompenzaci jejich znevýhodnění, které je postihly (Jackson, 2006).

Výzkum, který představuje Myšková a kol. (2015) ukazuje, že lidé, kteří strávili, byť jen část, či dokonce celé své dětství, v náhradní formě péče, dosahují vzdělání na nižších úrovních, mají nižší vzdělanostní aspirace, v rámci školního prostředí se potýkají s obtížemi a od osob, kteří se podílí na jejich vývoji, získávají menší podporu v rámci vzdělávání.

Byly vyhodnoceny čtyři klíčové otázky z polostrukturovaného rozhovoru, kde se

ukázalo jako největší význam pro tyto děti v rámci vzdělávání: *důležitost pěstounů, vychovatelů, sociálních pracovníků a učitelů* při poskytování podpory a povzbuzení pro studijní výsledky. Třetina účastníků věřila, že *negativní stereotypy a nízká očekávání* od vychovatelů péče jsou hlavní překážkou jejich vzdělávacího úspěchu. Více než polovina vzorku uvedla, že v mnoha dětských domovech chyběly *základní potřeby*, jako jsou knihy, stůl a klidné místo na domácí úkoly. Navíc jejich možnost *věnovat se cizím zájmům a koníčkům* byla značně omezená. Při vstupu na vysokou školu se většina účastníků potýkala s vážnými problémy. Zdůraznili nutnost pokračující finanční podpory a adekvátního celoročního ubytování, protože na rozdíl od většiny studentů nemají tito žáci obvykle domov rodičů, kam by se mohli vrátet během vysokoškolských prázdnin (Jackson, 2006).

8 Závěr

Autorka si zvolila jako téma své diplomové práce Podpůrná opatření žáků základního vzdělávání umístěných v Dětském domově Šance Olomouc. V této práci byly propojeny vědomosti autorky dosažené za navazující magisterské studium v rámci oboru Poradenství, s dosavadními zkušenostmi, které měla zatím autorka možnost načerpat v průběhu dosavadní praxe na pozici denního vychovatele Dětského domova Šance Olomouc. Autorka v daném zařízení působí již třetím rokem. V této práci byla zaměřena pozornost na podpůrná opatření, která jsou právě těmto dětem z dětského domova aplikována.

V první kapitole teoretické části práce byla charakterizována samotná ústavní a ochranná výchova, která je těmto dětem ukládána. Autorka představuje a seznamuje čtenáře s jednotlivými zařízeními ústavní výchovy, kam dle zákona č. 109/2002 Sb. spadá diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav a středisko výchovné péče. Autorka u jednotlivých zařízení popisuje, co má každé ze zařízení v kompetenci.

Ve druhé kapitole teoretické části práce autorka představuje, jaká specifika má vzdělávání žáků, kteří jsou umístěvaní v zařízení dětského domova a uvádí hlavní rozdíly, v čem se takové vzdělání liší od „intaktních“ žáků.

Ve třetí, navazující kapitole autorka seznamuje čtenáře s neodmyslitelnou součástí výukového procesu žáků z dětského domova, kam dle vyhlášky č. 72/2005 Sb. určitě spadají školská poradenská zařízení, tedy pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra a školní poradenské pracoviště, tedy škola a upozorňuje na jejich důležitost při vzdělávání již zmíněných žáků. Autorka rovněž v této kapitole charakterizovala samotná podpůrná opatření ve vzdělávání, která jsou těmto dětem aplikována a popsala jejich strukturu.

V poslední kapitole teoretické části diplomové práce autorka zmínila samotné zařízení ústavní výchovy, na který je zaměřen výzkum této diplomové práce, tedy Dětský domov Šance Olomouc. Autorka popsala charakteristiku a strukturu daného zařízení dětského domova.

Ve druhé, praktické části diplomové práce, autorka poukázala na to, jakým způsobem jsou podpůrná opatření naplňována u žáků v zařízení dětského domova. Autorka vytvořila výčet jednotlivých druhů a stupňů opatření, komunikuje a hodnotí, ve spolupráci s psycholožkou dětského domova, systém naplňování podpůrných opatření. Autorka po dobu výzkumu své práce komunikovala také s jednotlivými vychovateli, kteří mají děti s podpůrnými opatřeními na starost v rámci výchovné skupiny. Autorka tedy čerpala informace na základě svých zkušeností, zkušeností vychovatelů, z rozhovorů a také ze spisů každého z dětí, které jsou založeny u sociální pracovnice v archivu Dětského domova Šance Olomouc.

Ve druhé, praktické části diplomové práce, autorka poukáže na to, jakým způsobem jsou podpůrná opatření naplňována u žáků v zařízení dětského domova Šance Olomouc. Autorka vytváří výčet jednotlivých druhů a stupňů opatření, komunikuje a hodnotí, ve spolupráci s psychologkou Dětského domova Šance Olomouc a psychologkou Pedagogicko-psychologické poradny Olomouc, systém naplňování podpůrných opatření u žáků DD Šance Olomouc. Autorka po dobu výzkumu své práce komunikovala také s jednotlivými vychovateli, kteří mají děti s podpůrnými opatřeními na starost v rámci výchovné skupiny. Autorka tedy čerpala informace na základě svých zkušeností, zkušeností vychovatelů, z rozhovorů a také ze spisů každého z dětí, které jsou založeny u sociální pracovnice v archivu Dětského domova Šance Olomouc.

Nejdůležitějším zjištěním v této diplomové práci autorka považuje skutečnost, že Dětský domov Šance Olomouc obdrží od školského poradenského zařízení obdrží doporučení, které je totožné s doporučením pro školu, jelikož je Dětský domov veden jako zákonný zástupce žáka. Žák má ale nárok na podpůrná opatření rovněž ve školském zařízení, kterým je dětský domov, a to dle přílohy č. 5 k vyhlášce č. 27/2016 Sb. V praxi by to mělo vypadat tak, že Dětský domov by měl tedy správně obdržet doporučení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve školském zařízení podle této přílohy, což se v tomto případě neděje. Autorce v současných doporučeních tedy chybí odborné vedení ze strany poradny, jak s těmito dětmi v rámci Dětského domova pracovat.

Autorka v rámci výzkumu a svých zkušeností z praxe zjistila, že v rámci vzdělávání dětí z dětského domova je velmi obtížné v takovém prostředí ze strany vychovatelů zajistit precizní přípravu na vzdělání. Vzhledem k tomu, že se v tomto prostředí pohybuje velmi často v rámci své pozice vychovatelky, dokáže i za sebe říci, že příprava těchto dětí na vzdělání může být náročná. Autorka si je vědoma své pozice a možného zaujetí z její strany, ale díky tomu, že je jí prostředí známo, si přesto troufá říct, že vychovatelé do přípravy dětí v rámci výukového procesu v dětském domově, na který byl výzkum zaměřen, dávají všechnu svoji oddanost a opravdu jim na studijním úspěchu dětí záleží. Jakýmsi vodítkem a přirozeným ukazatelem je pro všechny vychovatele a ostatní pracovníky, kteří se na přípravě výuky dětí podílí, je i dočasný pan ředitel, který si velmi zakládá na důstojném vzdělání těchto dětí. Zároveň se autorka musí také přiklonit k některým již dříve zmíněným výrokům. Těmto dětem obecně chybí motivace. Dětský domov umožňuje dětem dosáhnout plnohodnotného a důstojného vzdělání, děti navštěvují různé kroužky, dostanou se na místa, kam by se za normálních okolností nepodívali, ale přes všechna pozitiva, které Dětský domov nabízí, tyto děti přišly o to nejcennější, co mají, a tím je rodina a kvalitní rodinné zázemí. Dle slov autorky je tedy zapotřebí

zvýšit pozornost na duševní hygienu těchto dětí, do domova přichází traumatizované, bolavé, a proto mnohokrát nemají zájem, či potřebu dosahovat nějakých výsledků ve vzdělávání, dále je určitě dle svou autorky zapotřebí metodického vedení ze strany školského poradenského zařízení, jak s takovými dětmi pracovat a Dětský domov by měl obdržet zvláštní doporučení pro školská zařízení, jak již autorka uvedla výše.

Použitá literatura

- Bittner, P. et al. 2007. *Děti z ústavů!: právní a psychologické dopady ústavní výchovy z pohledu ochrany rodiny a nejlepšího zájmu dítěte*. Brno: Liga lidských práv. ISBN: 978-80-903473-4-2.
- BRAUN, R. et al, 2014. *Praktikum školní psychologie*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0176-2.
- CAMERON, R. J., MAGINN, C. 2012. *Cesta k pozitivním výsledkům dětí v náhradní péči*. Praha: Togga. ISBN 978-80-7476-000-6.
- FELCMANOVÁ, L., HABROVÁ M. et al. 2015. *Katalog podpůrných opatření: dílčí část: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4655-4.
- FELCMANOVÁ, L. a kol. 2015. *Metodika ke katalogu podpůrných opatření k dílčí části pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4765-0.
- HENDL, J. 2008 *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- HUČÍK, J., HUČÍKOVÁ, A. 2008. *Kazuistika v speciální pedagogice*. Rožomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity. Rožomberok: Edičné stredisko Pedagogickej fakulty. ISBN 9788080843656.
- JEŘÁBKOVÁ, K. a kol. *Školská integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3730-9.
- JESENSKÝ, J. 1995. *Kontrapunktů integrace zdravotně postižených*. 1. vyd. Karolinum: Praha. ISBN 80-7184-030-0.
- LIGA LIDSKÝCH PRÁV. 2007. *Děti z ústavů!* Praha: Liga lidských práv. ISBN 978-80-903473-4-2
- ŠKOVIERA, A., 2007. *Dilemata náhradní výchovy: teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-318-5.
- MATOUŠEK, O., CHMELAR, T., PAZLOROVÁ, Z. 2008. *Děti mezi ústavní výchovou a rodinou*. Praha: Člověk hledá člověka. ISBN 978-80-254-2683-8.
- MÜLER, O. 2004. *Dítě se SVP v běžné škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0231-9.
- PIPEKOVÁ, J. 1998. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido – edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3165-6.

PTÁČEK, R., KUŽELOVÁ, H., & ČELEDOVÁ, L. 2011. *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. Praha: MPSV.

Internetové zdroje:

BLÁHOVÁ, P., 2020. *Děti z dětského domova v prostředí základní školy*. Komenský: Masarykova univerzita. Dostupné z: <https://www.ped.muni.cz/komensky/clanky/deti-z-detskeho-domova-v-prostredni-zakladni-skoly>.

Dětský domov Šance, Olomouc, U Sportovní haly 1a. 2023. *Vnitřní řád v souladu se zákonem 109/2002 Sb. a vyhl. 438/2006 Sb. vč. přílohy*.

Dostupné z: https://static.ddolomouc.cz/web/download/vnitri_rad.pdf.

DOLEJŠÍ, M. 2017. *Děti z domovů se musí o vzdělání prát, mnoho z nich nedokončí ani učiliště*. Česká televize: 168 hodin. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2141787-deti-z-domovu-se-musi-o-vzdelani-prat-mnoho-z-nich-nedokonci-ani-uciliste>.

MICHALÍK, J., BASLEROVÁ, P., FELCMANOVÁ, L. a kol. 2015. *Katalog podpůrných opatření – obecná část*. 1. vyd. Univerzita Palackého: Olomouc. ISBN 978-80-244-4675-2.

Mezinárodní klasifikace nemocí. 1992. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté decenální revize MKN-10*. (Vyd. 3.). [online]. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky. [cit. 5. 4. 2023]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz>.

MYŠKOVÁ, L a kol. 2015. *Vzdělání u osob se zkušeností s náhradní formou péče v dětství*. [online]. Praha: Univerzita Karlova. [cit. 5. 4. 2023]. Dostupné z: 10.5817/PedOr2015-1-63.

PEARL, Y., JACKSON S. 2002. *Educational success for children in public care: advice from a group of high achievers*. [online]. London: Institute of Education, [cit. 5. 4. 2023]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1046/j.1365-2206.2002.00240.x>

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* – znění od 5. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2023 [cit. 14. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* – znění od 6. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2023 [cit. 14. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

Zákon č. 94/1963 Sb., *o rodině* – znění od 1. 1. 2013. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2023 [cit. 14. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>.

Zákon č. 109/2002 Sb., *o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů* – znění od 1. 1. 2014. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2023 [cit. 14. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>.

Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí* – znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2023 [cit. 14. 4. 2023].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>.

Zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* - znění od 1. 2. 2022. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2023 [cit. 14. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných* – znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2023 [cit. 14. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních* – znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. AION CS 2010-2023 [cit. 14. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>.

VÝBORNÁ, L. 2018. Radek Laci: *Hlavním problémem dětí v dětských domovech je jejich neinformovanost*. Český rozhlas. Host Lucie Výborné.

Dostupné z: <https://www.mujirozhlas.cz/host-lucie-vyborne/radek-laci-hlavnim-problemem-deti-v-detskych-domovech-je-jejich-neinformovanost>

Anglické zdroje:

Department for Education. 2015. *Guide to the Children's Homes Regulations including the quality standards* [online]. [cit. 10. 4. 2023]. Dostupné z:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/463220/Guide_to_Children_s_Home_Standards_inc_quality_standards_Version_1.17_FINAL.pdf.

JACKSON, S. 2006. *Educating Children in Residential and Foster Care* [online]. [cit. 10. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0305498940200301>.

KENDRICK, A. 2015. *Residential child care* [online]. *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. Elsevier Limited. [cit. 10. 4. 2023].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.28077-X>.

STANLEY., Y. 2021. Research and analysis: *The education of children living in children's homes* [online]. Ofsted: Social care. [cit. 10. 4. 2023].

Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/the-education-of-children-living-in-childrens-homes/the-education-of-children-living-in-childrens-homes#introduction>.

TANNER-SWEENEY, M. 2008. *The mental health of children in out-of-home care* [online]. *Current Opinion in Psychiatry*. [cit. 10. 4. 2023].

Dostupné z:10.1097/YCO.0b013e32830321fa.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Rozhovor s psycholožkou PPP

Příloha č. 2 – Rozhovor s psycholožkou DD

Příloha č. 3 – Tabulka 1 Doporučení školského poradenského zařízení – případ č. 1

Příloha č. 4 – Tabulka 2 Individuální vzdělávací plán – případ č. 1

Příloha č. 5 – Tabulka 3 Doporučení školského poradenského zařízení – případ č. 2

Příloha č. 6 - Tabulka 4 Zpráva ŠPZ – případ č. 2

Příloha č. 1 – Rozhovor s psycholožkou PPP

1) Která PO nejčastěji doporučujete dětem z DD?

Co se týče žáků dětského domova, na vyšetřeních se mi nejčastěji vyskytují případy dětí s diagnózou ADHD, nebo se sníženým nadáním. U dětí s takovými diagnózami nejčastěji doporučuji taková podpůrná opatření, která dostatečně přizpůsobují požadavky výuky těmto dětem, tzn. dostávají více času na úkoly než ostatní žáci, mívají zjednodušenou variantu zadání, dostanou např. test místo prověrky (tzn. doplňování do textu), mohou se s učitelem domluvit, že budou zkoušeni ústně namísto písemného testu atpod. Ze strany učitele je třeba u žáka ověřovat si, zda dostatečně pochopili zadání, popř. pokud je třeba, zpětně a opakovaně vysvětlovat instrukce zadání, dopřát žákům více času na čtení zadání, jeho pochopení i na celkovou práci, celkově snížit požadavky na žáka, pokud se v českém jazyce píše diktát, dát žákovi text s doplňováním místo diktátu.

U těchto žáků se vyskytují nejčastěji prvky nepozornosti, tudíž je často přítomná i snadná unavitelnost, tzn. je třeba zahrnout do výuky i relaxační pauzy (dopřát dítěti oddech pro další práci, nepřetěžovat ho).

Pokud je potřeba, volnou větou zahrnuji i do závěru, dle možností školy, doporučení pedagogické intervence.

2) Jak by s takovými žáky měli učitelé pracovat?

V případě žáků, kterým byla stanovena diagnóza ADHD, či porucha pozornosti, je na místě pracovat s nimi v době, kdy se nejvíce soustředí, nejsou unaveni, zároveň je potřeba nevyžadovat po těchto žácích vypracovávání úkolů, které jsou přílišně náročné na únavu, průběžně a dostatečně kontrolovat, zda zadaný úkol dělá dobře, ověřovat si, zda zadání nepotřebuje znovu zopakovat, dopřávat žákovi i kratší pauzu mezi jednotlivými úkoly, prokládat úkoly relaxačními chvílkami

Co se týče žáků se sníženým nadáním, u nich je rovněž přítomna snadná unavitelnost, je třeba brát v potaz, že tito žáci mají problém se zvládnutím abstraktního učiva. Pokud by nastalo, že by žáci příliš selhávali, je možnost se s vyučujícím domluvit, aby byli žáci vyzkoušeni z určitého tématu, na kterém se s vyučujícím domluví. Je třeba myslet na to, že jejich možnosti jsou snižené, učivo mnohokrát přesahuje jejich možnosti, je potřeba jim práci maximálně přizpůsobit, záleží podle individuálně dle diagnóz.

Provádí se vyhodnocení PO, hodnotí se, co se u žáků podařilo překonat, co za dané obtíže stále přetrvává. Vyhodnocení PO vyžadujeme my jako poradna, je potřebné ke kontrole, probíhá pravidelně a stačí místo zprávy školy.

3) Jak hodnotíte práci s těmito žáky ze strany vychovatelů DD?

S vychovateli DD je navázána dobrá vzájemná spolupráce. Pokud je třeba, s vychovateli, kteří mají dané dítě se SVP ve skupině, se domluvíme na konzultaci, kde probereme výsledky vyšetření. Vychovatele se ptám, co se mu osvědčilo v práci s dítětem, jak vnímá nastavené PO jako ZZ, bavíme se na téma, co žák měl v doporučení zahrnuté doposud, co si myslí že je stále aktuální, a co by naopak bylo třeba přidat. Vychovatelé jsou vždy schopni říct, co bude v novém doporučení, tudíž vzájemná spolupráce je nevyhnutelná. To samé platí, pokud se u žáka vyskytuje nově nějaký problém, který je dlouhotrvající. Vše je ošetřeno dobrou komunikací mezi oběma stranami.

4) Vydáváte zvláštní doporučení i pro DD jako školské zařízení?

DD dostává doporučení, které je totožné se školou, rovněž i zprávu. Oba tyto dokumenty jsou v archivu u sociální pracovnice dětského domova a jsou součástí složky každého dítěte, které má PO na škole. Do doporučení zahrnuji vždy krátké doporučení, které se týká domácí práce, tedy je třeba, aby vychovatel dbal na všechna specifika, která s vychovatelem následně prokonzultuji a seznámím ho s ním.

5) Co vidíte pro naplnění PO žáka jako nejpodstatnější ze strany školy?

Určitě se to týká možností školy, tudíž podmínky materiální, aby škola měla zabezpečený kvalitní personál, např. možnost aplikace asistenta pedagoga. Ředitel školy musí odpovídat a vytvářet odpovídající podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to v souladu s doporučením ŠPZ a vést s ním spolupráci.

Samostatné školy nebo třídy, které jsou zřízené dle § 16, odst. 9 školského zákona, musí samozřejmě splňovat počty dětí na skupinu a přizpůsobit vzdělání co nejvíce individuálním potřebám dítěte. Vzdělávání musí odpovídat jejich věku, příslušnému ročníku daného vzdělávacího programu a druhu žákova znevýhodnění, resp. speciálních vzdělávacích potřeb. Dále by na škole měla být zabezpečena výuka předmětů speciálně pedagogické péče, pokud to vyžadují žákovy potřeby. Žák by měl mít právo využívání kompenzačních a didaktických pomůcek a různých asistenčních informačních technologií, které jsou žákům v souladu s právní úpravou poskytovány bezplatně.

6) Myslíte si, že doporučení dostatečně odpovídá potřebám dítěte?

To se odvíjí od informací, které dostávám od vychovatelů, kteří mají jednotlivé děti na starost a od školy, kam žák dochází. S vychovateli vykomunikuji, s jakými problémy se u dětí potýkají, co podle nich děti potřebují ve vzdělávání – vyplývá to také z výsledků vyšetření dítěte. S dětmi provádím jednotlivé subtesty – např. pokud se u dítěte vyskytuje snížená sluchová paměť, tak ve školní práci je potřeba, aby práce byla směřována na úkony, které se spíše zaměřují na zrak, aby něco viděl, a tudíž si to lépe zapamatoval. Takže se to odvíjí od toho, co se dozví vychovatel ze školy, co se my, jako poradna, dozvíme ze zprávy školy, zároveň se zajímám o to, jak to vnímají vychovatelé, reflektuji, co měl žák v minulém doporučení, zda je to potřeba, či některé PO je možné vyloučit, zda má dostatek času. Když dám příklad, u jednoho žáka jsem věděla, že nestíhá dopisovat zápisy, domluvilo se tedy, že si zápisy ofotí od spolužáků a bude si to lepit do sešitu.

7) Vidíte změnu v PO po novele v roce 2016?

Pro nás nastala největší změna v tom, že se vůbec zavedly v roce 2016 nějaké stupně podpory, pro mě osobně bylo problém uchopit, do jakého stupně mám dané dítě se SVP zařadit. Nově se objevila také zpráva a doporučení, změny ve formuláři, výstupy, které byly navíc, organizace, personální podpora, i to, že škole se zpráva již dávat nebude, dříve to bylo tak, že rodiče dávali do školy i zprávu. Do školy je tedy zasláno pouze doporučení, a to datovou schránkou. Dále z novinek bylo např. to, že kdo má asistenta, bude ve 3. stupni. Byla jsem ztracená v tom, co jsou to metody, jak funguje hodnocení, že výstupy mohou mít snížené jen žáci s LMR. Začal se používat formulář, objevila se povinnost se školou konzultovat vyšetření, PPP kontaktuje školu a probírá dítě s ní. Objevil se nový pojem plán pedagogické podpory (PLPP), kdy škola danému žákovi vypracuje v 1. stupni PO PLPP, pokud nepomáhá, posílá se dítě do poradny. Nově se objevil systém Didanet, dříve postačoval jen formulář ve Wordu. V doporučení stačilo uvést jen závěr, zvolit úroveň nadání, pracovník se vyjádřil jen k tomu nejpodstatnějšímu.

8) Nedostatky, které spatřujete v úspěšném začleňování dětí do sociálního prostředí běžné základní školy?

Takové nedostatky jsou preventivně ošetřeny výbornou spoluprací se školou, psychologkou školy i psychologkou DD. Pokud kdy nastal nějaký problém, např. u jedné dívky DD, kdy probíhalo ze strany spolužáků nějaké nehezké chování, výsměch atd. učitelka byla schopna ihned zakročit a danou situaci řešit, tudíž takové nedostatky jsou ihned zastaveny v zárodku díky maximální podpoře ze strany učitele. Zároveň apeluji na školu, že je třeba brát ohled na

možností přípravy dětí, které jsou z DD. Přece jenom, není úplně v možnostech vychovatele, který má 6-8 žáků na rodinné skupině, aby s každým žákem individuálně seděl u učiva a precizně mu vysvětloval danou látku, upozorňuji a prosím učitele, aby vychovatele příliš nezatěžovali s domácími úkoly. Vím také o tom, že vy jako vychovatelé jste zavedli každodenní čtení, kdy dohlížíte, aby si každé z dětí zvolilo knihu, kterou do určitého období musí přečíst. Každý večer vychovatel dohlíží, aby dítě např. jednu kapitolu z knihy přečetlo.

Příloha č. 2 – Rozhovor s psycholožkou DD

1) Kolik dětí ze zařízení dětského domova má aplikovaná PO?

K datumu 26. 1. 2023 máme v dětském domově celkovou kapacitu 48 lůžek, naplněnou na celkem 40 dětí, z toho 22 žáků má speciální vzdělávacími potřeby. Doporučení i zprávu dostává dětský domov jako zákonný zástupce, tudíž je doporučení totožné s doporučením pro školu.

Doporučení i zpráva je projednána na poradě spolu s hlavním vychovatelem, psycholožkou a ředitelem dětského domova a také psycholožkou PPP a sociální pracovníci. Po konzultaci je zpráva spolu s doporučením založena v archivu dětského domova.

2) V jakém věkovém rozmezí jsou tyto děti?

Nejmladší z dětí, které má stanovené PO, je tříletá holčička, kterou jsme jako ústavní zařízení přijali v předchozím roce. Tato holčička je jednou z šesti sourozenců, se kterými sdílí prostory DD a navštěvuje předškolní zařízení, přesněji řečeno MŠ Logopedickou na Trati v Olomouci, kdy ve třídě mají sdíleného asistenta pedagoga. Naopak nejstarší z žáků je dívka, která je na odborném učilišti v Mohelnici a navštěvuje obor ošetrovatelka, na pozici E, ta má snížené výstupy a 3. stupeň PO. Dále také chlapec s nastaveným 2. stupněm PO, který navštěvuje rovněž odborné učiliště ve Velkém Újezdu, obor h na pozici kuchař – číšník.

3) Jak jsou stupně PO rozděleny mezi děti?

1. stupeň PO nemá nastavené žádné z našich dětí dětského domova, 2. stupeň PO má celkem 7 dětí, 3. stupeň 14 dětí a 4. stupeň PO má nastavený jeden žák, který navštěvuje speciální základní školu a momentálně je v 10. ročníku. Stupeň PO, který je nejčastěji aplikován, je tedy 3. stupeň PO.

4) Jak hodnotíte spolupráci se školami (vč. školního psychologa v rámci ŠPP)?

Se všemi školami, kam naše děti dochází, je vzájemná spolupráce a komunikace nastavená dobře. Na jednotlivých školách, v rámci školního poradenského pracoviště, jsem v pravidelném kontaktu se školním psychologem. O dětech komunikujeme způsobem, že si většinou jedenkrát měsíčně podáme informace o dítěti, u kterého je nějaký dlouhodobější problém, je to podle potřeby a závažnosti problému žáka. Výborně to máme nastavené se školní psycholožkou jedné nejmenované ZŠ, kde jsme řešili přestup našich dětí. Podobně to vypadá také se školní psycholožkou na další ZŠ, kde jsme v pravidelném kontaktu jednou do měsíce. Dále na ZŠ, kde je školní psycholog, s kterým máme pravidelné konzultace o žácích.

Výborně spolupracovala asistentka pedagoga, kterou měla přidělenou jedna dívka ZŠ z rodinné skupiny, v období covidu za ní asistentka dojížděla přímo do zařízení DD a podporovala ji při výuce. I před pandemií fungovala naprosto skvěle, zaslala našemu zařízení výčet informací, jak dívka fungovala, co jí dělalo obtíže, v čem naopak vynikala, co se jí v hodinách dařilo, takže jsme měli pravidelný přehled o tom, jak dívka v hodinách a celkově ve školním prostředí fungovala.

5) Jakým způsobem pracujete s dítětem se SVP?

Já, jakožto psycholožka DD, podám žádost do PPP, do které zahrnu, zda dítě dochází ke mně na individuální terapie. Zároveň škola zašle dotazník do PPP, kdy paní magistra Černá, která je na pozici psycholožky PPP, udělá s dítětem vyšetření, a poté to konzultuje se mnou, s vychovatelem, ředitelem a sociální pracovníci na poradě. Probíhá rozhovor, kdy vychovatel přispívá svými názory, jak to vidí on, co by dítěti ve vzdělávání pomohlo, popř. co by doplnil v rámci výuky.

Jiný přístup je ale v rámci SPC, kteří žádost nechtějí. Samy speciální školy si většinou vše vyhodnocují samy. Kontakt může probíhat např. v rámci prodloužení doporučení, kdy se spolu s SPC domluvíme na termínu. Vychovatelé chodí např. 4x ročně do školy na konzultace, zahrnující i třídní schůzky.

Co se týče problémových dětí, ty se probírají na každé velké poradě, která probíhá co 6 týdnů. Na této poradě se zhodnotí problémy dítěte, celkové chování dítěte v DD i mimo prostředí DD, hodnotí se kontakty s rodinou apod.

Co se týče rodiny jednotlivých dětí, neuvědomuji si, že by někteří z rodičů spolupracovali, či se vůbec zajímali o prospěch dítěte.

6) Jaké nedostatky spatřujete v úspěšném začleňování dětí do sociálního prostředí běžné základní školy?

V rámci jedné nejmenované ZŠ jsme řešili šikanu žáků, kteří se dostali do pozice těch méně oblíbených z toho důvodu, že jsou z dětského domova, probíhali různé nadávky apod., tito žáci byli po 5. třídě při přechodu na 2. stupeň přesunuti na jinou ZŠ.

Může to být náročné z toho důvodu, že vychovatelé mají více dětí na skupinách v porovnání s běžným rodinným prostředím, přesto můžu říct, že se vychovatelé snaží individuálně každému plnohodnotně věnovat. Např. náročnější to může být u žáků nižších ročníků, tam je potřeba dohled, mladší žáci mají více úkolů, více čtení. V rámci předškolní přípravy např. v MŠ na Trati žáci mají složku s materiály, kdy každý den děti dostávají domácí úkol.

Příloha č. 3 – Tabulka 1 Doporučení ŠPZ – případ č. 1

Jméno	Katka
Rok narození	2011
Věk v den vyšetření	9 let 0 měsíců 4 dny
Ročník	2.
Převažující stupeň podpůrných opatření	3
Identifikátor znevýhodnění	06S0TZ0
Návrh organizační formy vzdělávání	s individuálním vzdělávacím plánem
Datum přijetí žádosti o poskytnutí poradenské pomoci	22. 5. 2020
Data vyšetření ve školském poradenském zařízení	24. 6. 2020
Datum konzultace se školou	30. 6. 2020
Platnost doporučení do:	31. 8. 2022
Závěry vyšetření žáka podstatné pro vzdělávání a pobyt žáka ve škole	<p>Vyšetření realizováno z důvodu posouzení výukových a výchovných obtíží dívky a v souvislosti s prodloužením podpory asistenta pedagoga. Jedná se o dívku s obtížemi ve škole. Katka je umístěna v dětském domově. V péči pedopsychiatra, který diagnostikoval Poruchu aktivity a pozornosti. Z důvodu přetrvávajících problémů (především v oblasti hyperaktivity, impulzivity a pozornosti) je dívka medikována.</p> <p>Psychologickým vyšetřením bylo zjištěno, že aktuální rozumové předpoklady dívky spadají do pásma podprůměru – Oblast verbálně-produktivní (spodní průměr) výrazně převyšuje oblast názorově-logickou (hluboký podprůměr). Výsledky vyšetření poukazují na nerovnoměrný kognitivní vývoj. Jednotlivé výkony kolísají od pásma</p>

průměru až po hluboký podprůměr. Výraznější oslabení (pásmo hlubokého podprůměru) zaznamenalo v oblasti pohotové vizuomotorické koordinace (souhra oko-ruka). V celkovém obraze se objevuje: motorický neklid, zvýšená unavitelnost, kolísání pozornosti, verbální komentáře, snížené zábrany, tendence k podceňování se.

Na základě výsledků vyšetření a všech zjištěných informací lze konstatovat, že se jedná o dívenku se speciálními vzdělávacími potřebami vyžadujícími 3. stupeň podpůrných opatření, individuální vzdělávací plán a personální podporu asistenta pedagoga.

Vyhodnocení Plánu pedagogické podpory

-

Podpůrná opatření

Metody výuky

- zajištění individuálního přístupu, podpora a dohled při plnění a dokončování zadaných úkolů v hodině
- zohlednění projevů Poruchy aktivity a pozornosti, ke kterým patří také zvýšená dráždivost a výkyvy v prožívání
- důležitý je klidný, jednoznačný přístup s jasným a pevným nastavením hranic
- pomáhat s udržení pozornosti na dané úkoly, v příp. potřeby upozornit Katku na to, aby se soustředila, povzbuzovat ji k práci, připomínat instrukce nebo zopakovat pokyny (a ujistit se, že je pochopila), úkoly dělit na

kratší a tím i lépe splnitelné, co nejvíce využívat názoru

- na změny upozorňovat v určitém časovém předstihu, poskytovat častější zpětnou vazbu, motivovat ji k plnění úkolů
- strukturovat práci, pro udržení pozornosti střídat jednotlivé činnosti, pomáhat s udržením přehledného pracovního místa, kde by měla mít vždy jen nezbytně nutné pomůcky
- posilovat žádoucí chování, opakovat a připomínat pravidla chování, být důslední v jejich dodržování, korigovat případné nevhodné projevy, všímat si toho, co se povedlo a oceňovat i snahu
- poskytovat oporu při neúspěchu, pomáhat jí zvládnout frustraci v situacích, kdy musí odložit uspokojení potřeb
- při konfliktech s dětmi Katku zklidnit, opakovaně ji vysvětlovat, jak by se měla v určitých situacích chovat, při afektivní reakci zmírnit její projevy, v příp. potřeby ji odvést, aby se zklidnila mimo skupinu dětí, následně ji vést k tomu, aby své chování napravila
- v situacích přetížení, dekoncentrace pozornosti nebo stavu afektu zařazovat oddechové pauzy
- poskytnout dostatek času na vypracování a kontrolu úkolů
- jasně strukturovat pokyny pro práci, vést k plnění zadaného úkolu
- během vyučování při neklidu nebo sníženém soustředění poskytnout (v rámci možnosti)

	<p>fyzické uvolnění dítěte (např. rozdat sešity, utřít tabuli apod.)</p> <p>- využívat prvky pozitivní motivace</p>
Personální podpora – pedagogická	<p>Asistent pedagoga</p> <p>Stupeň 3, Počet hodin 30, Zdroj financování PNFN, Kód podmíněné P2x0,7503B501A30, Od 9. 2020 do 31. 8. 2022</p>
Personální podpora ve škole	<p>Asistent pedagoga zajišťuje individuální přístup, vedení a kontrolu během pobytu škole, o přestávkách, v průběhu přesunů v ZŠ i mimo ZŠ (např. exkurze, divadlo) a ve družině, řeší příp. konflikty a neshody s ostatními dětmi.</p>
Hodnocení žáka	<p>- při hodnocení brát ohled na pracovní charakteristiky dívky a na aktuální stav (příp. chyby z nepozornosti do hodnocení nezapočítávat), při výraznějším neklidu nebo stavech emoční nevyrovnanosti je vhodnější ověřování znalosti odložit na později</p> <p>- aktuální výsledky srovnávat s dřívějšími výkony žákyně, nikoli s výkony ostatních dětí</p> <p>- zohlednit případné nevyrovnané výkony, v takových případech umožnit opravu známky</p>

Zdroj: Dětský domov (spisy dětí DD, poznatky z praxe, výpovědi pracovníků DD)

Příloha č. 4 – Tabulka 2 Individuální vzdělávací plán – případ č. 1

Jméno a příjmení žáka	Katka
Datum narození	2011
Bydliště	U Sportovní haly 1a, 779 00 Olomouc
Škola	Základní škola
Ročník	3.
Školní rok	2020/2021
Školské poradenské zařízení, které vydalo doporučení pro individuální vzdělávací plán	Pedagogicko-psychologická poradna a Speciálně pedagogické centrum Olomouckého kraje
Školská poradenská zařízení, poskytovatelé zdravotních služeb a jiné subjekty, které se podílejí na péči o žáka	PPP Olomouc, MUDr. Kylarová – psychiatrie
Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle individuálního vzdělávacího plánu ze dne	1. 9. 2020
Zdůvodnění	Katce bylo diagnostikováno ADHD a z důvodu přetrvávajících projevů je medikována. Dívenka na sebe často upoutává pozornost. Časté jsou afekty a výkyvy nálad v chování. To je důvodem pro časté konflikty s ostatními spolužáky.
Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka (cíle individuálního vzdělávacího plánu)	Zvládnout učivo 3. třídy v plném rozsahu daném ŠVP.
Předměty, jejichž výuka je realizována podle individuálního vzdělávacího plánu	- Matematika - Český jazyk - Prvouka - Hudební výchova - Výtvarná výchova - Tělesná výchova

- Pracovní činnosti

Individualizace se prolíná všemi předměty a nespočívá v úpravě učiva ani obsahového plánu, nýbrž v míře podpory žáka, kterou žákovi dodává asistent pedagoga.

Podpůrná opatření (specifikace stupňů podpůrných opatření)

Metody výuky (pedagogické postupy)

- Asistent pedagoga zajišťuje individuální přístup, podporu, vedení a kontrolu během výuky.
- zohlednění projevů ADHD
- pomoc s udržením pozornosti
- motivace při výkonu, vstřícná atmosféra
- dbát na porozumění pokynům
- strukturovat práci, střídat jednotlivé činnosti pro udržení pozornosti
- posilovat žádoucí způsoby chování
- rozvíjet sluchovou percepci
- cvičit rytmizaci
- poskytovat oporu při neúspěchu
- vést ke zvládnutí běžných denních situací (komunikace s autoritou i spolužáky, chystání se do výuky, načasování činností...)

Úpravy obsahu vzdělávání

Obsah vzdělávání vymezen prostřednictvím IVP dle RVP ZV

Úprava očekávaných výstupů vzdělávání

Očekávané výstupy není třeba upravovat.

Organizace výuky	<ul style="list-style-type: none"> - inkluze v kmenové třídě - individuální práce s asistentem pedagoga - pravidelné zařazování relaxačních přestávek mezi činnostmi
Způsob zadávání a plnění úkolů	<ul style="list-style-type: none"> - úkoly jsou zadávány ústní i písemnou formou - důležité učivo je předkládáno v první části hodiny (nejvyšší soustředěnost 1. a 2. vyuč. hodinu) - při nepochopení úkolu opětovně vysvětluje asistent pedagoga - asistent pedagoga průběžně kontroluje plnění úkolu a dopomáhá k jeho dokončení
Způsob ověřování vědomostí a dovedností	<ul style="list-style-type: none"> - ústní i písemné, s přihlédnutím k aktuálnímu psychickému stavu Kateřiny
Hodnocení žáka	<ul style="list-style-type: none"> - v případě výraznějšího neklidu nebo stavu emoční nevyrovnanosti odložit ověřování znalostí na později - průběžné slovní hodnocení - formativní hodnocení - nastavit systém odměn na vhodné chování
Pomůcky a učební materiály	<ul style="list-style-type: none"> - učebnice a pracovní sešity daného ročníku - interaktivní tabule
Podpůrná opatření jiného druhu	-

<p>Personální zajištění průběhu vzdělávání</p>	<p>Asistent pedagoga je přítomen u žáka po celou dobu vyučování a přestávek</p>
<p>Další subjekty, které se podílejí na vzdělávání žáka</p>	<p>-</p>
<p>Spolupráce se zákonnými zástupci žáka</p>	<p>Spolupráce s vychovateli dětského domova je na výborné úrovni.</p>
<p>Dohoda mezi žákem a vyučujícím</p>	<p>Dohoda nebyla uzavřena.</p>
<p>Podrobný popis pro jednotlivé vyučovací předměty, ve kterých jsou uplatňována podpůrná opatření (je-li třeba specifikovat)</p>	<p>Český jazyk</p> <p>Podporovat vhodný způsob komunikace. Učit práci s chybou.</p> <p>Matematika</p> <p>Dbát na dodržování pokynů. Vést k samostatnosti. Podporovat vhodný způsob komunikace.</p> <p>Prvouka</p> <p>Vést k samostatnosti. Podporovat vhodný způsob komunikace.</p> <p>Výtvarná výchova</p> <p>Dbát na dodržování pokynů. Vést k samostatnosti. Podporovat vhodný způsob komunikace</p> <p>Pracovní činnosti</p>

Dbát na dodržování pokynů. Vést k samostatnosti. Podporovat vhodný způsob komunikace.

Tělesná výchova

Dbát na dodržování pokynů. Vést k samostatnosti. Podporovat vhodný způsob komunikace.

Hudební výchova

Podporovat vhodný způsob komunikace.

Zdroj: Dětský domov (spisy dětí DD, poznatky z praxe, výpovědi pracovníků DD)

Příloha č. 5 – Tabulka 3 Doporučení ŠPZ – případ č. 2

Jméno	Sára
Rok narození	2009
Věk v den vyšetření	10 let 7 měsíců 25 dnů
Ročník	4.
Převažující stupeň podpůrných opatření	2
Identifikátor znevýhodnění	07M00Z0
Návrh organizační formy vzdělávání	Bez IVP
Datum přijetí žádosti o poskytnutí poradenské pomoci	15. 5. 2019
Data vyšetření ve školském poradenském zařízení	12. 9. 2019
Datum konzultace se školou	12. 9. 2019
Platnost doporučení do:	31. 10. 2021
Závěry vyšetření žáka podstatné pro vzdělávání a pobyt žáka ve škole	Psychologické vyšetření proběhlo v červnu 2018 během hospitalizace v PL Šternberk. Vyšetřením bylo zjištěno nadání odpovídající rozhraní pásma průměru s podprůměrem. Podprůměrné výkony byly zaznamenány v oblasti početních dovedností a numerických schopností a všeobecné informovanosti. Dívka má strach v neznámých situacích, je závislá na okolí, pocit slabosti kompenzuje sociálně dominantním chováním. Aktuálním speciálně pedagogickým vyšetřením zjištěno pomalé tempo hlasitého čtení, zvýšená chybovost a snížené porozumění čtenému. Písemný projev je tempem pomalejší, s mírnou specifickou chybovostí a méně úpravným písmem. Z percepčně-motorických funkcí je oslabena sluchová analýza, sluchově-pohybová koordinace a jemná motorika. Zkouška zrakově-pohybové koordinace a

grafomotoriky (překreslování geometrických tvarů) byla provedena ledabyly. Na školních výkonech se může podepsat nechuť spolupracovat a odbýt zadanou práci.

Vyhodnocení Plánu pedagogické podpory

Podpůrná opatření

Metody výuky

- respektovat pomalejší tempo čtení – napříč předměty navyšovat čas na načtení zadání úkolů a kontrolu svojí práce, dále na písemné úkoly v kombinaci se čtením (přepisy, opisy, doplňování do tabulek apod.)
- vyvolávat Sáru na hlasité čtení jen v případě kratších, méně náročných textů, prověřovat porozumění přečtenému textu, případně ji pomoci
- navyšovat čas na písemné úkoly a diktáty (příp. diktáty krátit) – vést ji ke kontrole napsaného
- pokračovat v podporování budování vztahů s ostatními dětmi, pomáhat jí řešit příp. konflikty

Forma vzdělávání

Denní

Organizace výuky

V hodinách pedagogické intervence se doporučujeme zaměřit na dříve probrané učivo a na učivo aktuální, které zatím nebylo dostatečně ukotveno. Dále bude potřebné trénovat hlasité čtení – snižovat chybovost a trénovat porozumění čtenému.

Požadavky na organizaci výuky ve škole
Pedagogická intervence (podpora přípravy na školu)

Stupeň 2, Počet hodin 1, Zdroj financování NFN, Kód podmíněné P1x0,05 020601A01 Od 1. 10. 2019 do 31. 10. 2021

Personální podpora ve škole

Asistent pedagoga zajišťuje individuální přístup, vedení a kontrolu během pobytu škole, o přestávkách, v průběhu přesunů v ZŠ i mimo ZŠ (např. exkurze, divadlo) a ve družině, řeší příp. konflikty a neshody s ostatními dětmi.

Hodnocení žáka

- při hodnocení brát ohled na pracovní charakteristiky dívky a na aktuální stav (příp. chyby z nepozornosti do hodnocení nezapočítávat), při výraznějším neklidu nebo stavech emoční nevyrovnanosti je vhodnější ověřování znalosti odložit na později
- aktuální výsledky srovnávat s dřívějšími výkony žákyně, nikoli s výkony ostatních dětí
- zohlednit případné nevyrovnané výkony, v takových případech umožnit opravu známky

Zdroj: Dětský domov (spisy dětí DD, poznatky z praxe, výpovědi pracovníků DD)

Příloha č. 6 - Tabulka 4 Zpráva ŠPZ – případ č. 2

Jméno a příjmení žáka	Sára
Datum narození	2009
Věk v den vyšetření	10 let 7 měsíců 25 dnů
Bydliště	U Sportovní haly
Škola	Základní škola
Ročník	4.
Důvod vyšetření	kontrolní vyšetření
Zpráva je určena	Zákonný zástupce

Podklady pro stanovení podpůrných opatření ve vzdělávání

Anamnéza:

Jedná se o kontrolní vyšetření, dívka měla OŠD. Sára bydlí v dětském domově společně se svými pěti sourozenci. Dříve navštěvovala ZŠ logopedickou, od září 2017 vzdělávána na ZŠ. Přetrvávají obtíže v ČJ a matematice.

Průběh vyšetření: (záznam o průběhu vyšetření, popis použitých postupů a diagnostických nástrojů, záznam konzultace s dalšími subjekty, které se podílejí na péči o žáka)

a) část psychologická

-

b) část speciálně – pedagogická

Sára navazuje kontakt bez obtíží, její pracovní tempo je přiměřené, je těžké ji motivovat do práce, nechce spolupracovat. Pokud ji úkol nebaví, vypracuje ho ledabyle. Už od počátku vyšetření lze pozorovat mírný psychomotorický neklid.

Čtenářský výkon:

Čtení izolovaných slabik: Nesprávná technika dvojího čtení se již neprokázala, tempo čtení je slabě průměrné, chybovost v normě.

Čtení souvislého textu: Sára čte většinou po slovech, ne však jistě a plynule, čte se zárazy. Pauzy mezi slovy jsou zřetelné. Některá těžká slova musí přeslabikovat. Tempo hlasitého čtení je podprůměrné, chybovost zvýšená (domýšlení slov) velkou část zkomolených slov si dokáže Sára spontánně opravit. Reprodukce se řídí jen několika opěrnými body, kterým Sára porozuměla, chybí dějové souvislosti. Porozumění čtenému je snižené.

Tiché čtení: Je tempem pomalé, porozumění snižené.

Písemný projev: Sára píše pravou rukou, úchop nefyziologický, tlak na psací podložku zvýšený. Tempo psaní dle diktátu je pomalejší, potíže má se stavbou některých slov. Zpětná kontrola byla pečlivá, Sára si přesto opravila pouze část chyb. Byla zaznamenána chyba gramatická i specifická (vynechaná diakritika, výpustka písmena). Celková chybovost je průměrná. Gramatická pravidla nejsou po prázdninách zautomatizována. Tempo přednesu je přiměřené, chybovost průměrná až slabě průměrná (chybně zapsaná diakritika, výpustka a záměna písmena). Písmo je různé velikosti i sklonu. Sešity ze školy nebyly opět k dispozici.

Úroveň specifických funkcí: Průměrně rozvinuta je funkce sluchového rozlišování a sluchové syntézy. Slabě průměrného výkonu dosáhla Sára ve zkoušce sluchové analýzy, podprůměrný výkon podala ve zkoušce sluchově-pohybové koordinace. Ledabyle vypracovala úkol zjišťující zrakově-pohybovou koordinaci a grafomotoriku. V řeči patrná výrazná artikulační neobratnost a spodoby měkčení.

Doporučení pro domácí práci:

Pravidelně (5-10 min/denně) trénovat hlasité čtení. Vybírat jednodušší literaturu např. Dyslektická čítanka pro 4. ročník Z. Michalová. Netlačít na rychlost, ale na správnost přečtených slov. Zjišťovat porozumění – vždy po určitém úseku se Sáru zeptat, o čem četla. Zásada je cvičit oslabené oblasti pravidelně, ideálně denně, ale jen několik minut. Bude vhodné pojmenovat, že to jsou úkoly navíc a práci na nich odměňovat.

Doma trénovat sluchovou analýzu, tzn. rozklad slov na písmena a syntézu tzn. skládání písmen do slov (dospělý řekne P-E-S a Sára řekne PES) a naopak. Vhodné je postupně zvyšovat náročnost a délku slov. Upozornit dívku zvláště v případě časté chyby – záměny M-N.

Rozvíjet oblast sluchově-pohybové koordinace – opakovat jednoduché rytmické sestavy (např. na bzučáku, dětských klávesách atp.), zapisovat slova po slabikách pomocí čárek a teček, vyzkoušet Morseovu abecedu, postupně vést Sáru.

Podporovat Sáru v budování vztahů s ostatními dětmi, pomáhat jí řešit příp. konflikty sociálně přijatelným způsobem

c) část pedagogická (vyhodnocení plánu pedagogické podpory)

-

Závěr z vyšetření:

Psychologické vyšetření proběhlo v červnu 2018 během hospitalizace v PL Šternberk. Vyšetřením bylo zjištěno nadání odpovídající rozhraní pásma průměru s podprůměrem. Podprůměrné výkony byly zaznamenány v oblasti početních dovedností a numerických schopností a všeobecné informovanosti. Dívka má strach v neznámých situacích, je závislá na okolí, pocit slabosti kompenzuje sociálně dominantním chováním.

Aktuálním speciálně pedagogickým vyšetřením zjištěno pomalé tempo hlasitého čtení, zvýšená chybovost a snížené porozumění čtenému. Písemný projev je tempem pomalejší, s mírnou specifickou chybovostí a méně úpravným písmem. Z percepčně-motorických funkcí je oslabena sluchová analýza, sluchově-pohybová koordinace a jemná motorika. Zkouška zrakově-pohybové koordinace a grafomotoriky (překreslování geometrických tvarů) byla provedena ledabyly. Na školních výkonech se může podepsat nechut' spolupracovat a odbýt zadanou práci.

Zdroj: Dětský domov (spisy dětí DD, poznatky z praxe, výpovědi pracovníků DD)